

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA PSYCHOLOGIE

VÝCHOVNÉ KOMISE NA ZÁKLADNÍCH
ŠKOLÁCH

Vypracovala: Mgr. Leona Nováková

Vedoucí práce: PhDr. PaedDr. Anna Kucharská, Ph.D

CŽV, Studium výchovného poradenství

Praha 2012

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci na téma „Výchovné komise na základních školách“, vypracovala samostatně s vyznačením všech použitých pramenů a spoluautorství.

V Mladé Boleslavi dne 19. 10. 2012

Mgr. Leona Nováková

Poděkování

Mé poděkování patří vedoucí práce PhDr. PaedDr. Anně Kucharské, Ph.D. za rady, připomínky a velkou trpělivost v průběhu tvorby této práce. Dále děkuji všem, kteří mi zapůjčili literaturu k závěrečné práci a Mgr. Marcele Pavlíkové, ředitelce školy, za morální podporu, bez které bych psaní práce asi vzdala.

V neposlední řadě patří poděkování rodině za pochopení a poskytnutí tolik potřebného klidu při psaní práce.

Obsah

1. Úvod.....	7
2. Cíle práce	9
3. Přirozenost a odchylky psychického vývoje u žáků školního věku.....	10
3.1 Mladší školní věk – 1. stupeň.....	11
3.1.1 Věkové zvláštnosti mladšího školního věku.....	11
3.1.2 Problémové chování v souvislosti s věkem	11
3.2 Střední školní věk – 2. stupeň (puberta)	12
3.2.1 Věkové zvláštnosti středního školního věku	12
3.2.2 Problémové chování v souvislosti s pubertou.....	12
4. Rizikové faktory chování u žáků školního věku.....	13
4.1 Poruchy chování u žáků	13
4.1.1 ADHD, porucha pozornosti spojená s hyperaktivitou.....	13
4.1.2 Asociální chování a neposlušnost.....	14
4.1.3 Problémy související s návykovými látkami	15
4.1.4 Psychické poruchy s tělesnými projevy.....	15
4.1.5 Faktory, které ovlivňují přímo nebo nepřímo poruchy chování u dětí	15
4.2 Rizikové chování u žáků	16
4.2.1 Záškoláctví.....	16
4.2.2 Šikana a projevy agrese	17
4.2.3 Vandalismus.....	17

Výchovné komise na základních školách

4.3	Problém rodiny.....	18
5.	Shrnutí charakteristiky výchovných komisí	20
6.	Empirická část.....	22
6.1	Výzkumné otázky.....	22
6.2	Metodika práce.....	23
6.2.1	Popis metody (dotazníkové šetření).....	23
6.2.2	Koncepce dotazníku.....	23
6.2.3	Testovací vzorek.....	23
6.3	Výsledky a diskuse.....	25
6.4	Kazuistiky žáků	42
6.4.1	Kazuistika Jana	42
6.4.2	Kazuistika Karel	44
6.4.3	Závěry kazuistik.....	46
6.5	Odpovědi na stanovené otázky	46
7.	Závěr	48
8.	Použitá literatura:.....	50
9.	Přílohy.....	51
9.1	Dotazník	51
9.2	Ukázka „Komunikačního deníku“ jako jednoho hodnotícího a sebehodnotícího prostředku po výchovné komisi.....	55

Použité zkratky

ADHD	Attention Deficit Hyperactivity Disorder, porucha pozornosti spojená s hyperaktivitou
IVP	Individuální vzdělávací plán
MP	Metodik prevence
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
P	Pediatr (dětský lékař)
PPP	Pedagogicko-psychologická poradna
SP	Speciální pedagog
SPC	Speciálně pedagogické centrum
SVP	Středisko výchovné péče
ŠP	Školní psycholog
TU	Třídní učitel
VP	Výchovný poradce
ZŠ	Základní škola

1. Úvod

„Dnešní děti milují přepych; jsou nevychované; pohrdají autoritami; neváží si starších... Ve svém domě nejsou služebníky, ale tyrany... Odporují rodičům... a tyranizují své učitele.“

Sokrates, 390 př. Kr.¹

V roce 1774 zavedla Marie Terezie prostřednictvím Všeobecného školního řádu povinnou školní docházku. Při kázeňských problémech nebyly výjimkou tělesné tresty žáků. S rozvojem společnosti se od nich upustilo, avšak míra nedotknutelnosti žáků se posunula téměř extrémně. Na první pohled by se zdálo, že učitel nemá dnes téměř žádné prostředky, kterými může ukáznit neukázněného, potrestat drzého, sám se bránit proti nevhodnému chování žáků často již na konci prvního stupně ZŠ.

Na základě Metodického pokynu č. j. 10 194/2002-14, čl. II, odst. 9, v posledních letech proto některé školy přistupují k výchovným komisím. Tyto se zabývají nejzávažnějšími problémy žáků, které většinou řešil třídní učitel či jiný vyučující, avšak neúspěšně. K jejich zavedení a svolávání dochází např. z důvodu vzrůstajících problémů s kázní žáků, absencemi, ničením majetku. Jsou jedním z možných prostředků, jak zabránit šíření nežádoucích jevů na školách. Kázeňský systém ve škole odráží systém, který se nachází v širší společnosti (SMITH 1969, s. 292).

Ke zpracování tohoto tématu mě vedla především dobrá zkušenost s výchovnými komisemi na kmenové škole, zároveň však i zvědavost, jak pohlíží pedagogičtí pracovníci na jiných školách na tento způsob řešení závažnějších problémů s žáky.

V teoretické části jsou charakterizovány přirozené odchylky psychického vývoje a problémy související s věkovými zvláštnostmi daného období, které by měli pedagogové znát a do jisté míry respektovat. V další části poukazují na problémové chování u žáků, které se běžnými prostředky jako jsou pohovory třídního učitele s žákem, schůzky s rodiči a pohovor s výchovným poradcem nedaří běžně zvládat a je třeba je řešit s větším důrazem. Jde především o žáky s opakovanými a závažnými kázeňskými problémy, dlouhodobými

---

¹ SEVERE, Sal. *Co dělat, aby se vaše děti správně chovaly*. Praha: Portál, 2000.

Výchovné komise na základních školách

problémy v chování, žáky s rizikovým chováním a v některých případech i poruchami chování. V práci připomínám i problémy v rodině, které se nemalou měrou podílejí na různém selhání žáků, ať kázeňském či vzdělávacím.

Snažím se definovat, co to vlastně výchovné komise jsou a k čemu slouží. V průběhu teorie odkazuji na legislativu ve školství, o kterou se lze při svolávání výchovných komisí opřít.

V praktické části nejprve zpracovávám formou dotazníkového šetření údaje, pomocí kterých zjišťuji, v jakém rozsahu pomáhají výchovné komise na jiných základních školách, jak vidí pedagogové spolupráci s ostatními mimoškolními institucemi, jaký shledávají smysl těchto komisí.

Pomocí dvou kazuistik žáků – účastníků výchovných komisí poukazují na problémy, které mohou vznikat, na klady a posuny v řešení problémů, ale upozorňují i na skutečnost, že ne vždy jsou výchovné komise konečným řešením pro žáka i pro školu.

Dotazníkové šetření zahrnuje tři skupiny respondentů, kazuistiky jsou vybrány tak, aby nastínily dva různé závěry výchovných komisí.

2. Cíle práce

Pro zpracování závěrečné práce specializačního studia výchovného poradenství jsem si stanovila tyto cíle:

1. Pokusím se charakterizovat přirozený psychický vývoj u žáků školního věku s jeho odchylkami, které je třeba respektovat, a nejsou důvodem k okamžitému svolávání komisí.
2. Upozorním na věkové zvláštnosti související s jednotlivými obdobími vývoje a projevy problémového chování, které již by měly být řešeny důrazněji.
3. Poukážu také na otevřené problémy rodiny.
4. Popíšu specifický způsob řešení problémového chování, které se na naší škole celkem osvědčilo, a to výchovné komise.
5. Prostřednictvím vytvořeného dotazníku a provedením dotazníkového šetření popíšu pohled pedagogů na smysl těchto komisí na základních školách a vnímání významu pro rodiče, případně nastíním, zda výchovné komise podporují „dobrou“ nebo „špatnou“ pověst školy. Dále bude také možné poukázat na různé zkušenosti ze spolupráce s dalšími odborníky, jako jsou pediatři, psychologové, PPP, SPC, SVP.
6. Problematiku výchovných komisí doložím dvěma kazuistikami žáků – účastníků výchovné komise, které ukazují, zda mají nebo nemají výchovné komise smysl, zda se daří nebo nedaří problémy řešit, a co nastává, pokud nedochází k nápravě.

3. Přirozenost a odchylky psychického vývoje u žáků školního věku

Nástupem do školy nastává pro dítě zcela nové období. Škola je první významnou institucí, do níž se dostává, je důležitým místem socializace, ovlivňuje další rozvoj osobnosti dítěte, sebehodnocení. S tím je spjato i osvojení pravidel, která určují chování ve škole. Tyto normy obsahují určitá omezení, která musí žák dodržovat. Z toho důvodu mohou působit jako zátěž. Při rozvoji logického myšlení se mění vztah k pravidlům chování, které chápou děti naprosto realisticky, ale bez úvahy nad obsahem. Přijímají je od společnosti, v níž žijí, od lidí, kteří jsou pro ně autoritou. Dospělí potvrzují dětem platnost norem svým chováním, ovlivňují je svým názorem. Mezi 8. – 12. rokem si děti ve větší míře uvědomují, že je třeba respektovat i zájmy jiných dospělých, případně skupin, rozlišovat normy platné za různých okolností. Tomu přizpůsobuje i své chování. V tomto období si dětské skupiny vytvářejí své vlastní normy. Při nerespektování těchto norem hrozí jedincům zavržení a izolace, a proto se za normálních okolností raději podřídí (VÁGNEROVÁ 2000).

Při výchově, předcházení problémům a zjišťování příčin nekázně je třeba brát v úvahu vývojové psychologické souvislosti chování dětí. Některá vývojová období lze pokládat za rizikovější než jiná (BENDL 2011).

Problémové chování se liší v závislosti na věku dětí. I když se někdy může jednat o přestupky proti školnímu řádu, může být určitý projev chování daný stupněm vývoje jedince.

Pokud chceme objektivně řešit problémové chování žáků základní školy, musíme odlišit právě přirozenost a odchylky psychického vývoje v jednotlivých fázích vývoje. Školní věk lze rozdělit na dvě až tři dílčí fáze. Např. M. Vágnerová hovoří ve Vývojové psychologii o raném školním věku (od 6 – 7 let do 8 – 9 let), středním školním věku (od 8 – 9 let do 11 – 12 let) a starším školním věku do 15 let (VÁGNEROVÁ 2000). St. Bendl v knize Školní kázeň v teorii a praxi hovoří o věkových zvláštnostech mladšího školního věku 6 – 11 let a středního školního věku 11 – 15 let (BENDL 2011). V další kapitole se držím právě jeho vývojových fází.

3.1 Mladší školní věk – 1. stupeň

3.1.1 Věkové zvláštnosti mladšího školního věku

- Z hlediska sociálního vývoje je toto období bohaté na navazování nových vztahů – učitelé, vychovatelé, vrstevníci.
- Dítě se učí být samostatné, je nastaveno na podání dobrého výkonu, ale ne vždy se tato potřeba daří uspokojit a může trpět pocitem méněcennosti.
- Snaží se splnit přání dospělých, má představu, že jsou principy pro všechny děti stejné, pokud to vidí jinak, jde žalovat.
- Hledá si kamarády podle náhodných znaků, ne vždy se mu to daří i díky problémům s integrací. Hledá stejné principy, proto je třeba mu dobře vysvětlit odlišnosti – i národnostní.
- Převažují kladné city, ze záporných má strach, bojí se trestu, zesměšnění, má málo vyvinutý soucit.
- Většina dětí v tomto věku je zvědavá a má radost z poznání.
- Charakteristické je též impulzivní jednání, dítě se ještě neumí ovládat.
- Při dobrém vztahu s dospělými se ochotně podřizuje požadavkům.
- Sociální vztahy mezi vrstevníky se mění s přibývajícím věkem. Ve 3. a 4. třídě se tvoří výlučně dívčí a chlapecké skupiny, tyto skupiny se „vzájemně nemusí“. Je třeba dobrého vedení pro odeznění případných skupinových potyček, neshod (BENDL 2011).
- V tomto období přichází i vlastní morální postoj – prepuberta.

3.1.2 Problémové chování v souvislosti s věkem

Problémy v chování tohoto věku nejčastěji souvisí s hyperaktivitou, návaly zlosti a vzteku, hostilitou², mezi další problémy, které škola řeší je lhaní, krádeže, pomluvy, šarvátky.

---

² Nepřátelství, sklon k agresivitě, tendence ublížit a škodit jiným.

Výchovné komise na základních školách

Pokud tyto situace přerůstají nad tolerovatelnou mez a nedaří se je řešit s třídními učiteli, případně výchovnými poradci, nastává čas na jejich řešení prostřednictvím výchovných komisí.

Již v tomto období však může docházet ke školnímu selhávání, jehož příčinou mohou být např. ADHD a nižší sociální dovednosti, nekázeň, drzost a neuznávání přirozených autorit. Přínosem není ani přehnaná péče rodičů či upřednostňování sourozence. Těmto tématům se věnuji samostatně v dalších kapitolách.

3.2 Střední školní věk – 2. stupeň (puberta)

3.2.1 Věkové zvláštnosti středního školního věku

- V tomto období nastupují určité změny ve vývoji, charakteristickým jevem je hledání vlastní identity, zmatení, občasné problémy se sebeovládáním.
- Charakteristická je kritičnost k dospělým, k autoritám; tendence ke sdružování s vrstevníky.
- Mění se vztahy dívek a chlapců, vytvářejí se nové skupiny podle zájmů, pevnější kamarádství, první lásky, první vztahy mají potvrdit atraktivitu.
- Může docházet k výkyvům chování v souvislosti s fyziologickými změnami, díky střídání nálad, afektu, kolísání sebevědomí.
- Pubescenti jsou často velmi hlasití, nápadní až výstřední, používají slangové i vulgární výrazy.
- K normálnímu vývoji patří i revolta, která je největší vůči nejbližším.
- Začíná se projevat větší sebevědomění, rozhodnost, cílevědomost a vytrvalost.
- Normy v tomto období vychází ze sounáležitosti se společenstvím (BENDL 2011)

3.2.2 Problémové chování v souvislosti s pubertou

Problémy s chováním v tomto období bývají poněkud závažnější. Objevuje se fyzická i psychická šikana žáků, školské selhávání, které souvisí se záškoláctvím, kouření a

používání návykových látek, návaly zlosti a vzteku, dochází k vyhocení konfliktů s dospělými, výjimkou není odmlouvání a neochota respektovat jakoukoli autoritu. Žáci mívají i adaptační problémy při změně kolektivu.

Stále častěji se v tomto období školního věku setkáváme s nevhodným chováním díky nevhodným výchovným stylům v rodině, absenci či nezájmu rodiče.

Jedinci v pubertě mají častěji problémy s chováním, než tomu bylo v mladším školním věku, proto jsou i častějšími účastníky výchovných komisí. Někteří z nich na ně reagují velmi kladně, bez problémů přijímají nastavené mantinely jako pomoc a zájem o jejich osobnost. U většiny účastníků se však jedná o opakované přestupky, které jsou projevem patologického chování.

4. Rizikové faktory chování u žáků školního věku

4.1 Poruchy chování u žáků

Žáci s těmito poruchami patří mezi časté účastníky výchovných komisí. Charakteristické pro tuto skupinu jsou citové problémy, poruchy učení s poruchami pozornosti. Většina těchto dětí se jeví jako neukázněná, velmi často nezapadají do kolektivu ve škole ani ve společnosti, nedokáží se zařadit ani do svých rodin (TRAIN 1997).

Naše zkušenost je taková, že nestačí pracovat jen s dětmi, ale i práce s rodiči těchto dětí v sobě skrývá obrovské možnosti. Proto si na výchovných komisích společně stanovujeme malé i větší cíle ke zkvalitnění života dítěte nejen ve školním kolektivu, ale i v rodině, snažíme se motivovat děti i rodiče k dodržování nastavených pravidel.

4.1.1 ADHD, porucha pozornosti spojená s hyperaktivitou

Je vývojová porucha, při které se dítě není schopné koncentrovat, bývá impulzivní a hyperaktivní, nesoustředěné, roztěkané, dělá řadu chyb z nepozornosti, ošívá se, chvílku neposedí, projev je překotný a hlasitý, má nevhodné poznámky, skáče do řeči (MICHALOVÁ 2007).

Výchovné komise na základních školách

Víme-li včas, že přichází takové dítě na školu, snažíme se problémům předcházet a pracovat s ním pravidelně hned od začátku. Často se však stává, že porucha je diagnostikována až v průběhu školní docházky, někdy je problémem přesvědčit rodiče, aby navštívili poradenské pracoviště. Frází „on je doma hodný“ si nechtějí problém připustit, případně je řeší fyzickými i psychickými tresty.

Pro zmírnění projevů nežádoucího chování dětí s ADHD se osvědčilo při výchovných komisích zavedení principu pozitivní podpory, které je i součástí případného IVP.

Princip pozitivní podpory:

- popsat dítěti co nejpodrobněji chování, které se od něho očekává
- vysvětlit důsledky každého nežádoucího chování
- odměnit správné chování
- do jisté míry nereagovat na nežádoucí chování
- plánovat situace, které dítě prožije

4.1.2 Asociální chování a neposlušnost

Patří mezi ně poruchy chování a porucha opozičního vzdoru. Práce s těmito žáky je složitá a náročná. Nemají pocit zodpovědnosti za své činy, lžou, fyzicky a slovně napadají spolužáky (TRAIN 2001). Je to početná skupina co do spolupráce s OSPOD a se sníženými známkami z chování. Velké procento dětí s poruchou chování pochází z problémových rodin, jsou mezi nimi žáci, které poznamenala traumata v raném dětství.

Úlohou výchovných komisí v tomto případě je přesvědčit rodiče, aby úzce spolupracovali s učiteli, stanovili svým dětem jasná pravidla, která se budou dodržovat, většinou přistupujeme i k hodnotícím týdenním archům. Přestože se snažíme se žáky pracovat i prostřednictvím školního psychologa, nedaří se nám problémy eliminovat tak, jak bychom si představovali. Výchovné komise nejsou pro tyto žáky a jejich rodiče dostatečně efektivní a poměrně velká část účastníků komisí je předána k dalšímu řešení mimo školu, někteří z nich nastupují i pobyty v SVP.

4.1.3 Problémy související s návykovými látkami

Tyto problémy jsou většinou spojené se záškoláctvím nebo nefunkční rodinou (viz další kapitoly).

Bohužel se často potvrdí, že nezletilý žák si zapálí cigaretu i konzumuje alkohol společně s rodiči.

4.1.4 Psychické poruchy s tělesnými projevy

V současné době přibývá na školách žáků, kteří jsou medikováni. Trpí psychickými poruchami, které zapříčiňují nestandardní chování ke spolužákům, nevhodně se projevují ve vyučování, nebo se naopak i vinou depresí stahují do sebe. Tito jedinci chtějí na sebe za každou cenu upozornit, vlastně volají o pomoc, často se sebepoškozují, mají sklony k anorexii (TRAIN 2001).

Přestože i v těchto situacích se schází výchovná komise, její role je poněkud jiná, než v předcházejících případech. Společně se zákonnými zástupci řešíme, zda je problém dítěte zvládnutelný ještě bez pomoci dalších odborníků či nikoliv. Většinou kontaktujeme ošetřujícího lékaře – psychiatra dítěte s tím, že podrobně písemně popíšeme problémy ve škole. Někdy je na místě i hospitalizace.

4.1.5 Faktory, které ovlivňují přímo nebo nepřímo poruchy chování u dětí

- Špatné soužití rodičů může u dítěte ovlivnit pocit bezpečí (hádky rodičů, zneužívání, násilí v rodině, v opačném případě rozmazlování dětí, nekomunikace). Tyto děti jsou v atmosféře nedůvěry a nejistoty (MATOUŠEK 1997).
- Početnější rodina nezaručuje citově náročnějšímu dítěti potřebnou dávku lásky navíc, v zoufalství začne dítě s ostatními bojovat, nebo se naopak uzavře do sebe.
- Velké osobní problémy rodičů nedovolí dostatečnou péči o dítě – neschopnost zajistit pro dítě potřebnou péči a dohled.
- Rodina žije ze státní podpory – špatné podvědomí o tom, kdo vlastně jsem a co si zasloužím. Rodiče, a následně i děti, nedokáží řídit svůj vlastní život.

4.2 Rizikové chování u žáků

Pod pojmem rizikové chování rozumíme chování, v jehož důsledku dochází k prokazatelnému nárůstu zdravotních, sociálních, výchovných a dalších rizik pro jedince nebo společnost (MIOVSKÝ 2010).

Nejčastějším problémem, který je řešen na výchovných komisích, je záškoláctví, extrémní projevy agrese a šikana.

4.2.1 Záškoláctví

Záškoláctví je přestupek, kdy žák záměrně zanedbává školní docházku. Bývá spojeno s dalšími typy rizikového chování, negativně ovlivňuje osobnostní vývoj jedince. Poměrně často se ve škole setkáváme s absencemi, které kryjí rodiče, neboť oni jsou odpovědní za plnění školní docházky svých dětí a oprávněni i k omlouvání např. delší nemoci. Podle statistik v Česku přibývá dětí, které místo aby pravidelně navštěvovaly školu a dodržovaly školní docházku, potulují se „za školou“, nebo dokonce krytí rodiči zůstávají doma, a to buď řádně omluven, nebo vůbec neomluven.

Výchovné komise se snaží v těchto případech odhalit skryté záškoláctví a na základě opakovaných negativních zkušeností navrhuje např. potvrzení nemoci od lékaře, upozorňují na případné nehodnocení na vysvědčení, sníženou známku z chování apod. Velmi často se ani přes důrazné upozornění školní docházka nelepší. V tomto případě žádáme o pomoc OSPOD prostřednictvím „Oznámení o zanedbání povinné školní docházky a podezření ze záškoláctví“. Kurátoři jsou v takových případech častými příseďícími výchovných komisí, pokud je to nutné, dávají návrh na přestupkové řízení proti rodičům.

Pomocníkem při řešení problémů s docházkou je Metodický pokyn MŠMT č. j. 10194/2002-14 ze dne 11. 3. 2002 k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví, jehož součástí je prevence záškoláctví, způsob omlouvání, ale i doporučený vzor o záznamu pohovoru neomluvené nepřítomnosti žáka, případného podezření ze skrytého záškoláctví.

4.2.2 Šikana a projevy agrese

Šikana a jiné projevy agrese jsou extrémní formy agresivního chování namířeny proti druhé osobě nebo proti sobě (fyzické napadení, sebepoškozování), případně proti věcem (vandalismus, sprejerství).

K řešení problémů přispívá Metodický pokyn MŠMT k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance, č. j. 14 423/1999-22 (Věstník MŠMT sešit 5/1999) a Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení č. j. 28 275/2000-22 (Věstník MŠMT sešit 1/2001)

Vlivem internetu, rozvoji a dostupnosti sociálních sítí se v posledních letech zvyšuje počet případů kyberšikany.

Mezi přestupky, které se řeší na výchovných komisích, patří také zveřejňování nahrávek vyučujících a spolužáků na mobilní telefony a následné umístění na již zmíněné sociální sítě, urážlivé posílání SMS zpráv neoblíbeným spolužákům, „prozvánění“ v nočních hodinách apod. Řešili jsme i případ hrané šikany, kdy čtyři žáci 6. ročníku předstírali fyzickou šikanu spolužáka a nahrávali vše na mobilní telefon. Nahrávku chtěli umístit na internet, tomu se však podařilo zabránit. Jelikož šlo o děti z naprosto bezproblémových rodin, bylo velmi složité přesvědčit na výchovné komisi rodiče těchto žáků, že tomu tak skutečně bylo. Avšak po výpovědích a přiznání samotných aktérů rodiče ocenili způsob a rychlost řešení, s kterým jsme, jako škola, přišli.

Ve Věstníku MŠMT sešit 6/20004 byla zveřejněna Pravidla pro rodiče a děti k bezpečnějšímu užívání internetu, č. j. 11691/2004-24, která jsou pomocníkem pro rodiče i v případě, že jejich dítě tráví na počítači mnoho hodin. Rodiče v takovém případě upozorňujeme na nebezpečí závislosti, ale i možnosti kontaktu s nežádoucími osobami.

4.2.3 Vandalismus

Ve školním prostředí je velkým problémem právě vandalismus, který se projevuje ničením školního majetku nebo jeho poškozováním a ničením majetku spolužáků. Většinou je nevhodným prostředkem odreagování se, zbavení vzteku, případného potěšení, nudy.

Výchovné komise na základních školách

Protože s tímto problémem jsme se v minulosti potýkali poměrně často, nastavili jsme jasná pravidla ve Školním řádu v bodě 1.1 Povinnosti žáků: „*Žák šetří vybavení a ostatní majetek školy i svých spolužáků. Škodu způsobenou prokazatelným poškozením pomůcek a zařízení školy je žák či jeho zákonný zástupce povinen uhradit.*“³

Výchovné komise spojené s vandalismem jsou tedy často s finanční náhradou, a protože někdy jsou účastníci velmi sociálně slabí, nabízíme i možnost splátkového kalendáře. Z výchovného důvodu však nikdy finanční úhradu, pokud je stanovena, neodpouštíme. Žák bývá trestán i kázeňsky, někdy až sníženým stupněm z chování.

4.3 Problém rodiny

Účastníky výchovných komisí bývají i děti, které rodiče zanedbávají. Příčiny jsou různé, všechny pro děti velmi smutné. Rodina dítěte se ocitá v těžké životní situaci, setkali jsme se i se smrtí jednoho z rodičů. V mnoha případech se však do problémů dostávají rodiny samy díky nedostatečné finanční gramotnosti. Stávají se pak neplatiči za školní obědy, pomůcky, školní družinu apod., děti nemají tašku do školy, často ani dostatek oblečení.

Zde sehrává výchovná komise roli „pomocné ruky“. Tou není myšleno odpuštění poplatků, ale splátkové kalendáře, kontakty na jiné odborníky, pomoc při formulaci různých žádostí apod.

Občas komise řeší kázeňské problémy zvláště žáků 1. stupně, které vznikly z důvodu rodičovské nevšímavosti vůči podstatným potřebám dítěte – rodiče nereagují na zřetelné signály nouze nebo deprivace svých dětí (TRAIN 1997). Děti mají hlad – berou spolužákům svačiny; mívají opožděný vývoj řeči – spolužáci jim nerozumí, smějí se jim; nerozvíjejí svůj intelekt – doma nemají ani jednu knihu, nikdo si s nimi nepovídá; časté je zanedbání hygieny. Tyto děti špatně navazují kontakty, necítí vinu při přestupku proti obecným zásadám morálky, bohužel díky své životní situaci i kradou. Často se stávají obětními beránky, na neúspěch reagují většinou agresivně.

Práce s těmito dětmi je dlouhodobá, jedna výchovná komise nestačí. Spočívá nejen v nápravách, ale opět i v pomoci. Dobrou zkušenost máme s nástěnkou „Rodiče rodičům“,

---

³ Základní škola v Ml. Boleslavi, Dukelská ulice 1112. *Školní řád*. [online]. [cit. 2012-10-28]. Dostupné z <http://www.5zsmb.cz/dokumenty/skolni_rad.pdf>

Výchovné komise na základních školách

kde si vzájemně rodiče nabízejí oblečení, sportovní vybavení, ale i případnou pomoc v podobě vzájemného hlídání dětí apod.

Na co výchovné komise většinou nestačí, je týrání dětí a mládeže.

Jsou-li rodiče přetíženi vlastními zájmy, prací, a to v bohatých i chudých rodinách, dochází k citovému týrání. Dítě na něj reaguje často agresí, má konflikty s vrstevníky, chce na sebe, byť i negativně, upozornit. Neméně problematické je i tělesné týrání, které v útlém věku má za následek agresí, v pozdějším věku pak násilnictví, někdy se z dítěte stává společensky nepřizpůsobivý a delikventní jedinec.

Další faktory, které mohou být příčinou výchovných komisí u žáků, jsou na první pohled skryté za agresí dítěte, ubližováním vrstevníkům, lhaním. Patří mezi ně zneužívání dospělého v rodině, tělesná nebo duševní nemoc rodinného příslušníka, postižení člena rodiny, ale i rodina se závislostmi na návykových látkách, rozvod a případní noví členové, odlišné výchovné styly rozvedených rodičů nebo jejich nových rodin.

Často po setkání s rodiči zjišťujeme, že dítě je v rodině svědkem neustálých konfliktů, ponižování, neúcty a agrese, tudíž těžko buduje pozitivní představu o sobě samém, o to složitěji nachází vlastní identitu, neustále „přepíná“ mezi vzorci chování rodiny a školy.

Některé rodiny se neustále stěhují, mění bydliště, dítě tudíž i školu, a proto nedochází k rozvoji kamarádství s vrstevníky, ale ani „uhnízdění“ ve školním prostředí. I tyto faktory jsou často příčinou konfliktů dětí.

Každý jedinec je jiný. Každý reaguje odlišně na různé podněty. Pro někoho jsou výchovné komise nastavením správné cesty a vymezením mantinelů, ve kterých se mohou nezletilí účastníci pohybovat, pro jiného ponížením a trapnou chvilkou, která nepřináší nikomu z účastněných kýžený efekt.

5. Shrnutí charakteristiky výchovných komisí

V předcházející kapitole jsem již zmínila některé Metodické pokyny, o které se mohou výchovné komise opřít. Aby byl výčet legislativy ještě přesnější, je třeba uvést další metodické pokyny, zákony a oznámení:

- Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných MŠMT, č. j. 37 014/2005 (Věstník MŠMT sešit 2/2006)
- Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, č. j. 20 006/2007-51 (Věstník MŠMT sešit 11/2007)
- Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané, č. j. 25 884/2003-24 (Věstník MŠMT sešit 11/2003)
- Zákon ze dne 11. června 1998 č. 167 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů v platném znění
- Zákon ze dne 19. srpna 2005 č. 379 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů
- Zákon ze dne 9. prosince 1999 č. 359 Sb., o sociálně právní ochraně dětí
- Zákon ze dne 25. června 2003 č. 218 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže
- Zákon ze dne 21. října 2009 č. 40 Sb., Trestní zákoník
- Oznámení zákonným zástupcům podle §7 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb.
- Oznámení orgánům sociálně právní ochrany dětí (OSPOD) podle §10 odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb.

Výchovné komise na základních školách

Výchovné komise pořádáme na naší škole od školního roku 2009/10. Tehdy jsme byli mezi prvními školami ve městě, které se pokoušely řešit původně převážně kázeňské problémy žáků jinou formou než pohovorem u ředitele školy a následně sníženou známkou z chování.

Výchovná komise je poradním orgánem ředitele školy. Má za úkol řešit závažnější problémy chování a prospěchu žáků ve škole. Podněty k jednání výchovné komise vyplývají ze stávající situace, ale též z jednání pedagogické rady.

Cílem je důsledně řešit neomluvenou absenci žáků, minimalizovat skryté záškoláctví, šikanu mezi žáky, zhoršení prospěchu z důvodu nepříznivé osobní situace žáků, nevhodné chování během vyučování, nevhodné chování ke spolužákům, vyučujícím i ostatním zaměstnancům školy, ničení školního majetku i osobních věcí spolužáků, krádeže. Výchovná komise nejen navrhuje udělení postihů, ale pomáhá žákům i jejich rodičům v tíživých životních situacích. V popředí zájmu výchovné komise je též nastavení preventivních opatření k potlačení výskytu sociálně-patologických jevů.

Účastníky jsou podle závažnosti ředitel školy, výchovný poradce, metodik prevence, školní psycholog, třídní učitel, př. učitel, kterého se daný problém týká, žák a zákonní zástupci, podle potřeby zveme kurátora. Vždy se snažíme, aby pokud to je možné, byli účastníky komise oba zákonní zástupci. Z řad zástupců školy dodržujeme zásadu, že čím větší problém, tím více pracovníků z výše jmenovaných, takže lze konat i „menší“ komise.

Z každé výchovné komise je vyhotoven „Zápis z jednání s rodiči žáka“, který obsahuje průběh komise, vyjádření účastníků, závěry a způsob řešení daného problému, případně termín další schůzky. Zápis podepisují všichni účastníci, zakládá ho výchovný poradce a kopii si odnáší zákonný zástupce.

Výchovná komise je připravena v případě nutnosti navázat spolupráci nejen s rodiči, ale i s kurátory, pracovníky PPP, Policíí ČR a dalšími mimoškolními subjekty.

6. Empirická část

Vzhledem k mému zapojení do řešení problémů žáků prostřednictvím výchovné komise jsem se rozhodla zpracovat toto téma v rámci závěrečné práce specializačního studia výchovného poradenství. Souhrnné cíle práce byly již popsány v kapitole č. 2.

V této části budou zpracovány informace získané dotazníkovým šetřením, které ukazují četnost výchovných komisí na základních školách, jejich smysl a váhu.

Formou kazuistik žáků, kteří byli účastníky výchovných komisí, poukazují na rozdílné průběhy a závěry konkrétních výchovných komisí.

6.1 Výzkumné otázky

VO 1: Zajímá mne, jak se prostřednictvím realizovaného dotazníkové šetření respondenti vyjadřují ke smyslu a efektivitě výchovných komisí, zda vidí jejich přínos a případně zda si uvědomují i jejich úskalí.

VO 2: Zajímá mne, kdo z učitelského sboru, vedení školy, školního poradenského pracoviště, aj. je členem výchovných komisí.

VO 3: Zajímá mne, jaké typy problémů žáků jsou nejčastěji důvodem svolání komise.

VO 4: Zajímá mne, jak respondenti vnímají spolupráci s mimoškolními institucemi, jako jsou OSPOD, PPP, pediatři, aj. při řešení problémů s žáky školy.

VO 5: Zajímá mne, zda řešení problémů s žáky je prvotní na výchovných komisích nebo zda je výchovná komise svolána až při opakovaných problémech.

VO 6: Zajímá mne pohled rodičů na výchovné komise.

VO 7: Zajímá mne, zda se na základě kazuistik prokáže význam výchovných komisí jako konečné řešení problémů žáků.

6.2 Metodika práce

První a stěžejní použitou metodou je metoda dotazníkového šetření. Považuji to za nejšetrnější a zároveň nejlepší formu k vyjádření názorů pedagogů na daný problém.

Druhou metodou jsou kazuistiky žáků – účastníků výchovných komisí. Považuji to za nejlepší způsob, jak dokázat smysl výchovných komisí.

6.2.1 Popis metody (dotazníkové šetření)

Pomocí tohoto dotazníkového šetření jsem zjišťovala, v jakém rozsahu fungují výchovné komise na školách. K získání potřebných údajů jsem se rozhodla provést šetření formou anonymního dotazníku, který obsahoval 15 uzavřených otázek, a možnost sdělení vlastních námětů a postřehů formou otevřené otázky 16. Dotázaní mohli odpovídat na některé otázky i více možnostmi.

Důvodem nevyplnění dotazníku může být i fakt, že školy žádné problémy s žáky nemají, což považuji za dosti nepravděpodobné. Přestože jsem v průvodním emailu žádala i o takové sdělení, nepřišlo ani jedno.

6.2.2 Koncepce dotazníku

Dotazník, který jsem vytvořila sama, je koncipován do několika oblastí. V první oblasti jsou otázky obecné, které pro mě byly důležité z důvodu základní charakteristiky škol. Ve druhé části odpovídali respondenti, jak řeší problémy s žáky a jestli na škole svolávají výchovné komise. Pokud odpověděli ano, odpovídali na všechny další otázky. Pokud zde byla odpověď ne, vynechávali otázky 7. – 13. Třetí část se přímo týká výchovných komisí na školách. Ve čtvrté části zjišťuji pohled pedagogů na spolupráci s mimoškolními institucemi. V poslední, páté, části mě zajímalo, který pracovník školy dotazník vyplnil a zda má ještě nějaké důležité sdělení k dané problematice.

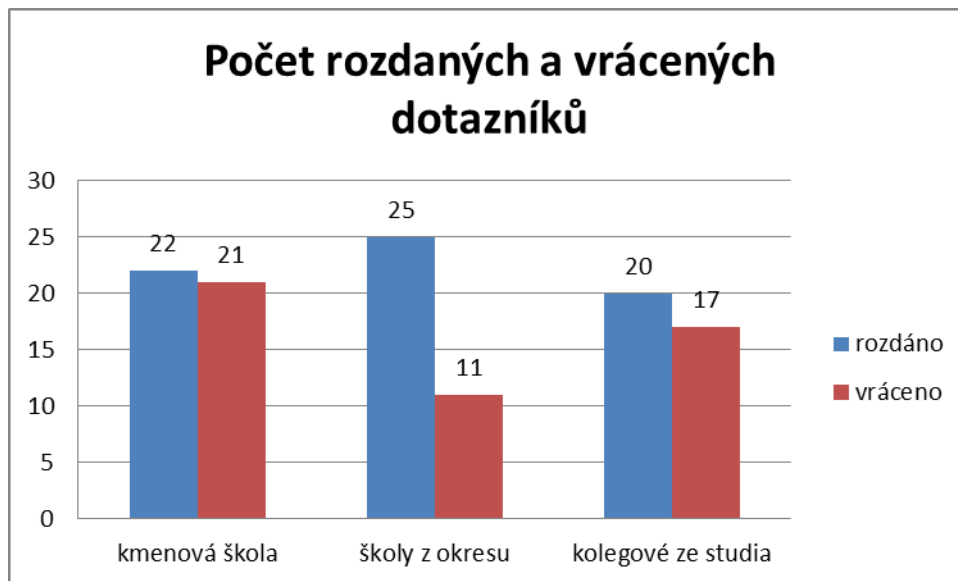
6.2.3 Testovací vzorek

Pro svůj výzkum jsem si vybrala tři skupiny respondentů z řad pedagogů. Jednalo se o kolegy ve škole (skupina A), vedení školy nebo výchovné poradce ze základních škol v okrese (skupina B) a kolegy a kolegyně ze studia metodiků prevence a výchovného poradenství (skupina C).

Výchovné komise na základních školách

Celkem jsem rozdala a rozeslala emailem 67 dotazníků, na kmenové škole 22, zpět 21, školám v okrese 25, zpět 11, kolegyním ze studia 20, zpět 17. Celkem se mi vrátilo 49 dotazníků, což je 74 % z 29 škol. Z grafu je patrné, že nejméně odpovědí dorazilo z našeho okresu, téměř všichni respondenti odpověděli z kmenové školy, velké procento i kolegů ze studia.

Graf č. 0

6.3 Výsledky a diskuse

Jednotlivé oblasti jsem se rozhodla seřadit stejně, jako jsou seřazeny otázky v dotazníku. V některých oblastech hodnotím odpovědi i podle skupin respondentů, v ostatních je hodnocení provedeno pouze hromadně.

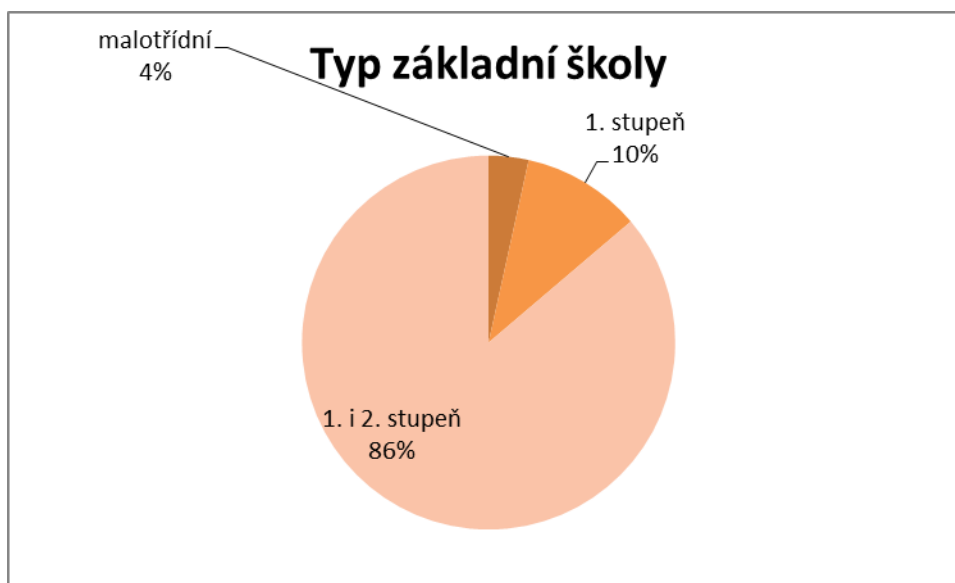
- **Typ základní školy**

Tabulka č. 1 – Typ základní školy

malotřídní	1
1. stupeň	3
1. i 2. stupeň	25

Celkem odpovídali respondenti z 29 základní škol, nejvíce z plně organizovaných. Malotřídní škola je škola z okresu, jedna ze dvou škol pouze s 1. stupněm také.

Graf č. 1

- **Velikost škol podle počtu žáků**

Dá se předpokládat, že s velikostí školy poroste i množství problémových žáků.

Proto mě překvapilo málo přijatých odpovědí z největších škol. Jen o školách v našem městě vím, že minimálně dvě školy mají přes 500 žáků, takže již v této části se potvrdilo, že

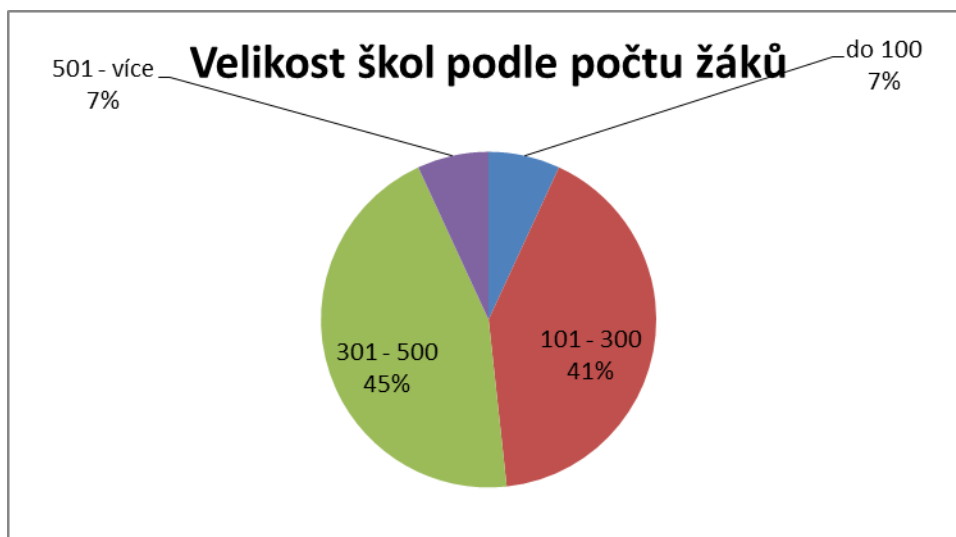
Výchovné komise na základních školách

místní velké školy neměly zájem dotazník vyplňovat. Do počtu žáků 101 a více se dají zařadit i vesnické školy, zde mě potěšila poměrně velká účast i z našeho okresu. Tabulka i graf odrážejí celkové počty škol v jednotlivých kategoriích.

Tabulka č. 2 – Velikost škol podle počtu žáků

počet dětí	počet škol
do 100	2
101 - 300	12
301 - 500	13
501 - více	2

Graf č. 2

- **Změna chování žáků na základní škole**

Často okolo sebe slyším stížnosti na chování žáků, agresivitu a vulgaritu. Je opravdu chování žáků horší než před dvaceti, deseti, či pěti lety? Tabulka ukazuje názory respondentů z jednotlivých skupin, graf je souhrnem názorů na současné chování.

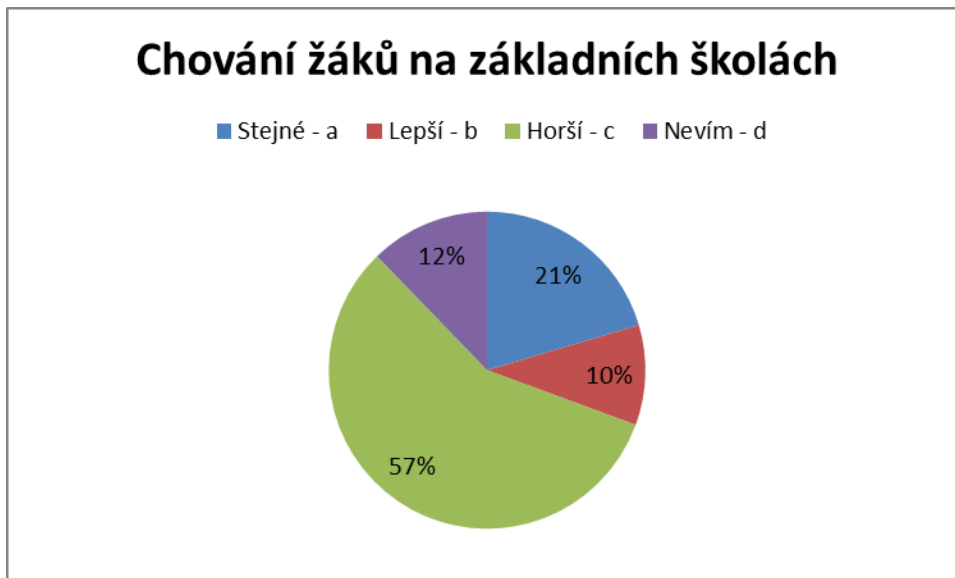
Tabulka č. 3 – Změna chování žáků na základní škole

chování	3A	3B	3C
Stejně - a	5	3	2
Lepší - b	5	0	0
Horší - c	7	8	13
Nevím - d	4	0	2

Patrné je, že většina pedagogů zastává názor, že chování žáků je horší. Jen na kmenové škole někteří odpověděli, že je lepší. „Je jiné, děti jsou odrazem své doby, která je jiná, mají to složitější, a na to jak, ještě obstojně fungují“, prohlásila má kolegyně, letitá pedagožka.

V této souvislosti bych zde chtěla citovat z kapitoly „Dnes je taková doba...“ knihy Z. Matějčka *Psychologické eseje*: „Na dobu a zvláště na tu dnešní a obzvláště na tu dnešní takovou se totiž vymlouvá kdekdo, a to především, když dělá něco, co asi sám za docela správné, moudré či fér nepokládá. Ostatně, jinak by se ani dnešní dobou zaklínat nemusel“. (MATĚJČEK, 2004. str. 121)

Graf č. 3

Touto otázkou se uzavírá oblast obecných otázek. Další část je věnována poradenskému systému na školách. V jakém složení působí poradenský tým, jak jsou na tom jeho členové s odbornou způsobilostí a způsob řešení problémů s žáky.

- **Školní poradenský tým**

O složení výchovných komisí jsem se zmínila v teoretické části práce. Jejimi účastníky za školu mohou být společně s řediteli, zástupci škol, rodiči a žákem i členové školního poradenského týmu, a to výchovný poradce, školní psycholog, metodik prevence i speciální pedagog. V případě nutnosti jsou na výchovné komise přizváni i kurátoři, pracovníci PPP. Tabulka i graf poukazují na fakt, že poradenský tým může pracovat na školách v různém složení.

Tabulka č. 4 – Školní poradenský tým

VP	27
ŠP	6
MP	22
SP	8
nikdo	2

Vysvětlivky zkratk v tabulkách a grafech použitých i v následujících odpovědích:

VP výchovný poradce   ŠP školní psycholog   MP metodik prevence   SP speciální pedagog

Graf č. 4

Nejvíce pracuje na školách výchovných poradců, z 29 škol má 27 z nich právě je, následují metodici prevence, naopak 2 školy – právě ty nejmenší s počtem žáků do 100, nemají nikoho z výše jmenovaných.

Výchovné komise na základních školách

Vzhledem k připravované inkluzi žáků z praktických škol na školy základní je alarmující malý počet speciálních pedagogů a školních psychologů na školách. Z vlastní zkušenosti mohu říci, že to je ve většině případů otázka financí, kterých je na školách v současné době nedostatek.

- **Pohled na přítomnost dalších účastníků na výchovných komisích**

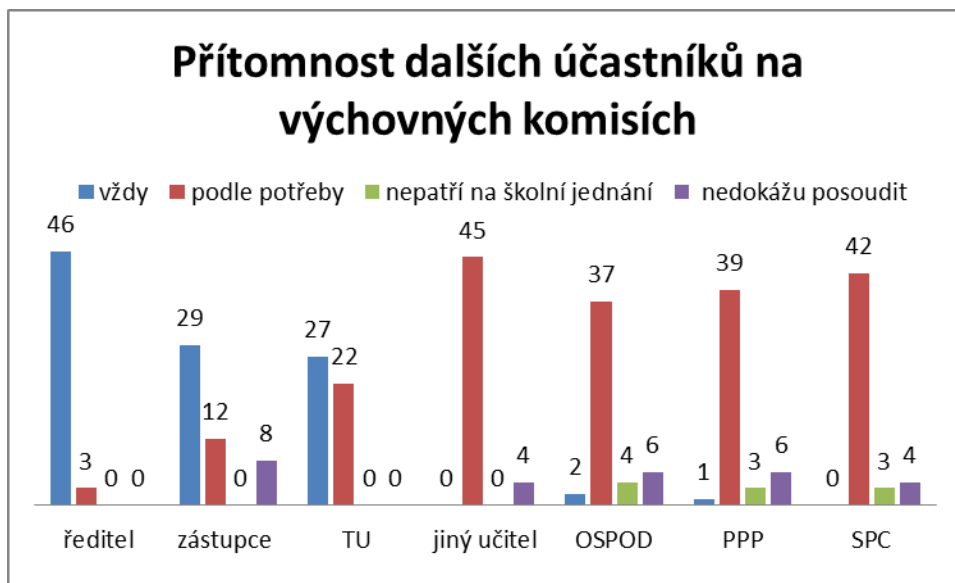
V předcházející otázce jsem se věnovala pouze školnímu poradenskému týmu. Členy výchovných komisí jsou však i další účastníci přímo ze školy, např. ředitel, zástupce ředitele, třídní učitel, vždy rodiče a žák, dle závažnosti přizvaní pracovníci OSPOD, PPP a SPC. V této části jsem se dotazovala na prioritu přítomnosti dalších účastníků.

Přestože, jak se později ukázalo, nepracují na všech dotázaných školách výchovné komise, odpověděli na tuto otázku všichni respondenti.

Tabulka č. 5 – Přítomnost dalších účastníků na výchovných komisích

	vždy	podle potřeby	nepatří na školní jednání	nedokážu posoudit
ředitel	46	3	0	0
zástupce	29	12	0	8
TU	27	22	0	0
jiný učitel	0	45	0	4
OSPOD	2	37	4	6
PPP	1	39	3	6
SPC	0	42	3	4

Graf č. 5

Téměř za samozřejmou je považována účast ředitele školy, u zástupce již nejsou odpovědi tak jednoznačné. Třídní učitel je zmiňován jako účastník vždy nebo dle potřeby, téměř jednoznačný názor je na jiného učitele – tedy toho, kterého se problém s žákem přímo týká.

Nejednotné jsou odpovědi na účast mimoškolních pracovníků. Někteří respondenti si dokonce myslí, že by neměli být účastníky výchovných komisí, setkala jsem se i s názorem, že jednání s žákem a rodiči mají větší váhu, pokud proběhnou odděleně, nejprve ve škole, pak na OSPOD, případně i v PPP nebo SPC. Naše zkušenost je taková, že přítomnost pracovníků – kurátorů (OSPOD) na výchovných komisích bývá velmi užitečná, s pracovníky PPP a SPC praxi nemáme, několikrát jsme se pokoušeli je na jednání přizvat, ale nedostavili se z časových důvodů.

- **Kdo řeší problémy žáků**

Na tuto otázku mohli respondenti zaškrtnout odpovědi více. I když na školách probíhají výchovné komise, neřeší problémy hned v počátku, ale až pokud se opakují nebo stupňují. Proto pro většinu škol je přirozený postup, o kterém jsem se již také zmínila v teoretické části.

V odpovědích „jiný pracovník“ se objevil 2x vychovatel školní družiny, 1x metodik prevence a 1x zástupce ředitele. Z grafu je patrné, jak postupuje řešení problému žáků na školách. Jen třídní učitel je neřeší sám (hovoří se zde již o závažnějších problémech, ty

Výchovné komise na základních školách

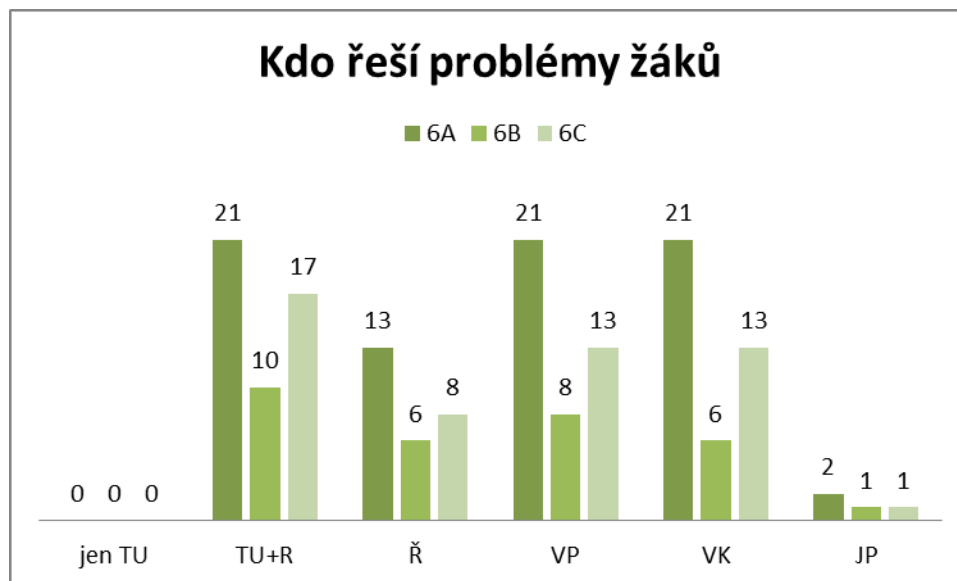
běžné samozřejmě ano), ale téměř na všech školách kontaktují třídní učitelé rodiče žáka, některé záležitosti jsou následně rozebrány s ředitelem školy. Dá se říci, že stejný počet případů školních problémů je řešen s výchovnými poradci a následně na výchovných komisích.

Tabulka č. 6 – Kdo řeší problémy žáků

	jen TU	TU+R	Ř	VP	VK	JP
6A	0	21	13	21	21	2
6B	0	10	6	8	6	1
6C	0	17	8	13	13	1

Vysvětlivky: TU třídní učitel, R rodiče, Ř ředitel, VP výchovný poradce, VK výchovné komise, JP jiný pracovník

Graf č. 6

Na otázku 7. – 13. dále odpovídali jen ti respondenti, kteří se vyjádřili, že problémy na škole řeší i výchovná komise, tedy 21 účastníků z kmenové školy, 6 škol z okresu a 13 kolegů ze studia, celkem tedy 40 respondentů.

- **Nejčastější problémy řešené na výchovných komisích**

I v této části mohli pedagogové volit více odpovědí. 1/3 respondentů z kmenové školy zaškrtnla, že se u nás na kmenové škole řeší na výchovných komisích žáci s problémy učení. Není to tak, že bychom je předvolali z důvodu, že poruchu mají, ale protože s těmito žáky

Výchovné komise na základních školách

pracujeme formou podpůrných a vyrovnávacích opatření. V momentě, kdy opakovaně žáci konzultace a nápravy učení nevyužívají, snažíme se právě těmito dalšími setkáními vysvětlit jim i jejich zákonným zástupcům potřebu pravidelné přípravy na vyučování, pokud nepomůže ani výchovná komise, ukončujeme výuku podle IVP. V případě poruch chování pořádáme schůzky s rodiči, abychom se vzájemně informovali o případných změnách, které za dané období nastaly.

Tabulka č. 7 - Nejčastější problémy řešené na výchovných komisích

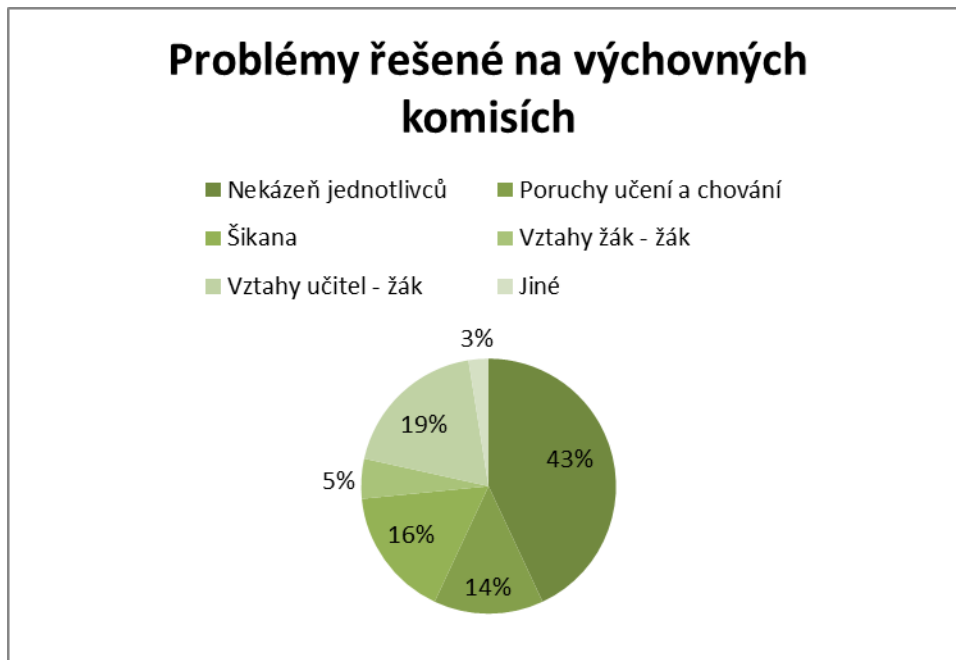
	Nekázeň žáka	Poruchy učení a chování	Šikana	Vztahy žák - žák	Vztahy učitel - žák	Jiné
7A	19	7	7	11	6	2
7B	4	4	2	1	1	0
7C	11	0	4	3	1	0

Nejvíce respondentů, si stěžuje na nekázeň žáků – v tabulce barevně označeno. V posledním bodě – „jiné“ uvedly dvě kolegyně z kmenové školy ničení školního majetku, což je velký problém, ale úzce souvisí právě s nekázní.

Následující graf je naopak souhrnem odpovědí všech respondentů.

Graf č. 7

- **Smysl výchovných komisí**

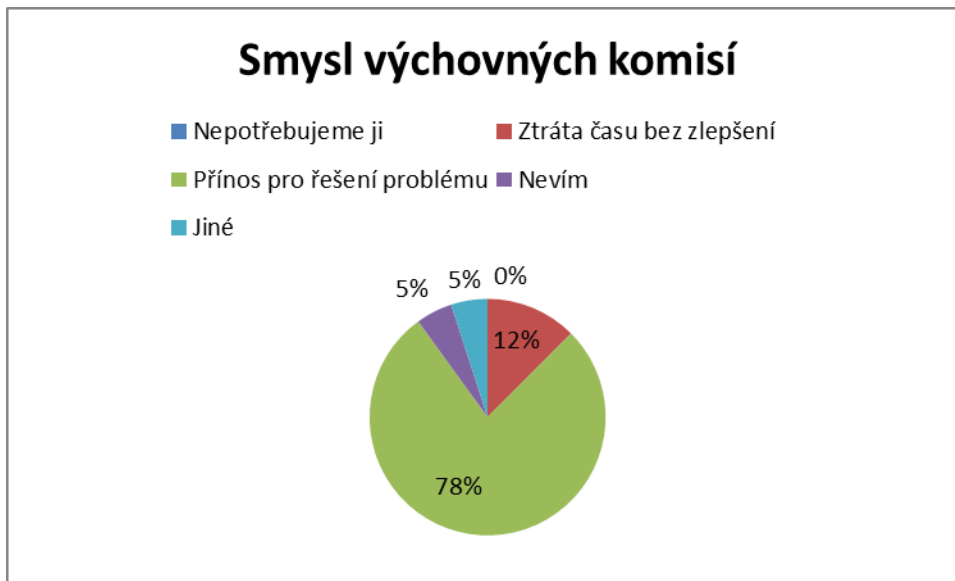
V tabulce uvádím smysl výchovných komisí podle působení respondentů. Žádný z nich neodpověděl, že by škola výchovnou komisí nepotřebovala. Někteří z nich jsou však skeptičtí k významu komisí, vidí ji jako ztrátu času, bez pozitivního ovlivnění účastníků.

Tabulka č. 8 – Smysl výchovných komisí

	Nepotřebujeme ji	Ztráta času, bez zlepšení	Přínos pro řešení problému	Nevím	Jiné
8A	0	1	19	0	1
8B	0	1	4	1	0
8C	0	3	8	1	1

Téměř jednoznačný smysl výchovných komisí vidí pedagogové kmenové školy, kteří svými názory ovlivnili celkový počet respondentů, souhlasících s přínosem při řešení problémů s žáky. Ve skupině A jeden respondent uvedl v odpovědi „jiné“, že výchovné komise zvyšují prestiž školy, co myslel svým vyjádřením respondent ze skupiny C, zůstalo bez komentáře.

Graf č. 8

- **Pohled zákonných zástupců na výchovné komise**

Na tuto otázku mohli opět respondenti využít více nabídnutých odpovědí, neboť pohledy zákonných zástupců na výchovné komise mohou být velmi rozdílné.

Tabulka č. 9 – Pohled zákonných zástupců na výchovné komise

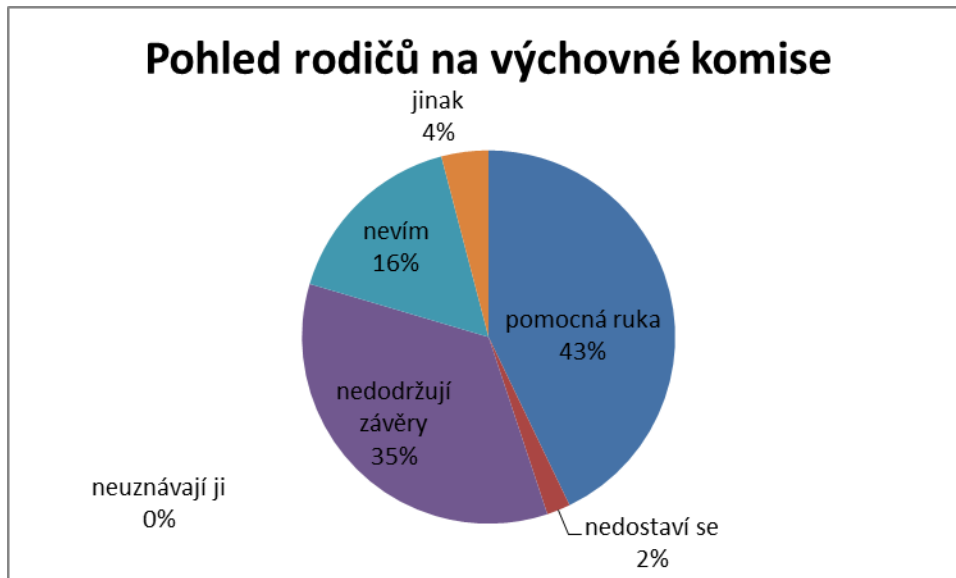
pomocná ruka	21
nedostaví se	1
neuznávají ji	0
nedodržují závěry	17
nevím	8
jinak	2

Z tabulky i následného grafu vyplývá, že většina rodičů vnímá výchovnou komisi jako pomocnou ruku, ale zároveň je i velké množství rodičů, kteří nedodržují dohodnuté závěry z výchovných komisí. Zde se potvrzuje fakt uvedený v teoretické části práce, že jedním z důvodů selhání žáků je rodina sama. Potěšujícím faktem je, že všichni respondenti výchovné komise uznávají, zářejícím je však názor osmi respondentů, kteří se jednoznačně ke komisím nevyjádřili. Domnívám se, že tento fakt je odrazem velmi krátké doby, po níž se tato setkání uskutečňují, až delší čas ukáže jejich smysl a efektivitu. V odpovědi „jinak“ se odrazili počáteční postoje rodičů k výchovným komisím, o kterých

Výchovné komise na základních školách

jsem hovořila již v teoretické části ohledně vyšetřování hrané šikany. Zpočátku jsou rodiče velmi nedůvěřiví a dávají najevo negativní reakce na pozvání, později ji vnímají jako pomocnou ruku a kvitují, že škola problémy řeší.

Graf č. 9

- **Vnímání výchovných komisí ostatními rodiči**

Některé školy neřeší problémy s žáky pomocí výchovných komisí z důvodu poškození „dobrého jména školy“. Bojí se, co by tomu veřejnost řekla. Z následující tabulky i grafu je však patrné, že tomu ve skutečnosti tak není, neboť i rodiče – neúčastníci neberou tento způsob jako překážku pro to, aby jejich potomek danou školu navštěvoval.

Tabulka č. 10 – Vnímání výchovných komisí ostatními rodiči

škola má problémy, tam dítě chodit nebude	0
škola problémy řeší, tam je bezpečno	10
o komisích nevědí, pokud se jich netýkají	19
nevím	11
jinak	0

Graf č. 10

Z odpovědí na tuto otázku je patrné, že většina respondentů zastává názor, že pokud nejsou žáci a rodiče účastníky výchovných komisí, podrobně se o ně nezajímají. Ti, kteří o nich vědí, jsou rádi, že se problémy řeší a považují takovou školu za bezpečné místo pro jejich dítě. ¼ dotázaných opět nedokáže na tento dotaz odpovědět, pravděpodobně to opět souvisí s krátkou dobou tohoto způsobu řešení problémů na školách. Nikdo z dotázaných si nemyslí, že by výchovné komise odradili rodiče od rozhodnutí umístit jejich potomka na danou školu.

- **Jak se staví k výchovným komisím žáci – jejich účastníci**

Přicházejí-li žáci se svými zákonnými zástupci na výchovné komise, mají za sebou většinou již pohovory s třídními učiteli a např. s výchovným poradcem. Znamená to, že pracovat na nápravě problémů je obtížné a dlouhodobé. Dokonce někdy ani opakované výchovné komise nepomáhají, jak tomu ostatně napovídá i následující tabulka s grafem.

Tabulka č. 11 – Jak se staví k výchovným komisím účastnění žáci

nic si z toho nedělají, je jim to jedno	2
stydí se, uvědomí si problém a ponaučí se z něho	12
slibují nápravu, zůstává u slibů	23
nevím	3
jinak	0

Graf č. 11

V této části nezní odpovědi příliš optimisticky. Téměř 60 % respondentů si myslí, že žáci sice slíbí nápravu, ale velmi rychle na své sliby zapomínají. Dle mého názoru to opět souvisí s rodinou. Jestliže z předcházejících odpovědí vyplývá, že rodiče často slíbí to, co nedodrží, jak pak mají dodržovat nastavená pravidla dětí? Chybí důslednost rodiny, setkáváme se i s nevhodným vyjadřováním rodičů o učitelích, podkopáváním autority. Je to tak trochu boj s větrnými mlýny, ale jsem přesvědčena, že je to správná cesta a vyplatí se. Za pozitivní lze považovat fakt, že je málo jedinců, pro které by výchovné komise byly úplně bez efektu, myslí si to jen 5 % respondentů.

- **Závěry z výchovných komisí**

Jestli mají výchovné komise smysl, nastínily i další odpovědi. 26 respondentů ze 40 si myslí, že u některých žáků se daný problém vyřeší, dalších 9 účastníků dotazníkového šetření sdílí názor, že se problém vyřeší dočasně, 3 pedagogové jsou dokonce přesvědčeni, že se řešení najde vždy.

Tabulka č. 12 – Závěry z výchovných komisí

problém je vždy vyřešen	3
problém se vyřeší u některých	26
problém se nevyřeší	2
problém se vyřeší dočasně	9
nevím	0
jinak	0

Graf č. 12

Myslím, že tato část dotazníku také ukazuje, že výchovné komise, pokud jsou pořádány promyšleně a s daným cílem, mají na školách své místo, i když se problémy nedaří řešit u všech.

- **Pohled spolužáků na výchovné komise**

Zde se dalo předpokládat, že pro některé spolužáky bude účastník výchovné komise hrdinou. Avšak názory respondentů tento předpoklad vyvrátily. Naše zkušenosti jsou takové, že pokud žáci vidí, že se problémy řeší důsledně a bez rozdílu, nebojí se o nich mluvit se svými učiteli, neodsuzují jedince, kteří díky průšvihů byli účastníky komisí a jsou schopni jim pomoci navrátit se k normálu. Opakované selhání mívá však často za následek odtažení vrstevníků a velmi složité začlenění zpět mezi ně.

Tabulka č. 13 – Pohled spolužáků na výchovné komise

kvitují, že se problémy řeší	23
žák je hrdinou	0
nevědí o komisích	6
nevím	11
jinak	0

Graf č. 13

Z grafu je patrné, že téměř 60 % respondentů si myslí, že ostatní žáci jsou rádi, pokud se na školách nezavírají oči před problémy jejich spolužáků a řeší se. 15 % dotázaných je však přesvědčeno, že ostatní žáci o výchovných komisích nevědí. S tím tak úplně nesouhlasím. Myslím, že minimálně spolužáci ze třídy vědí o svých vzájemných problémech a naopak někteří velmi dobře sledují, jak daleko mohou v opuštění mantinelů zajít.

- **Spolupráce s jinými institucemi**

Z vlastní zkušenosti vím, že navázat úzkou a pravidelnou spoluprací s některými mimoškolními institucemi bývá často velmi složité. Potvrzují to i odpovědi respondentů. Známkou 1 – 5 byly tyto ohodnoceny, pokud škola s některými uvedenými institucemi nespolupracovala, respondent zaškrtnl N. V tabulce je uvedena průměrná známka a počet odpovědí, přestože opět byli dotazováni všichni, odpovědi se sešlo méně.

Výchovné komise na základních školách

Vysvětlivky k tabulce: OSPOD – orgán sociálně-právní ochrany dětí, KP – kliničtí psychologové, P – pediatři, PA – psychiatrické ambulance, PPP – pedagogicko-psychologické poradny, SVP – střediska výchovné péče, SPC – speciálně pedagogická centra

Tabulka č. 14 – Spolupráce s jinými institucemi

	1	2	3	4	5	N	průměr	
OSPOD	7	9	1	1	0	0	1,77	3 respondenti neodpověděli
	3	4	2	1	0	0	2,10	1 respondent neodpověděl
	2	2	1	3	1	5	1,85	3 respondenti neodpověděli
KP	2	5	5	3	2	1	2,72	3 respondenti neodpověděli
	0	0	3	1	1	6	3,60	odpověděli všichni
	0	0	1	3	1	9	4,00	3 respondenti neodpověděli
P	3	7	2	4	1	0	2,58	4 respondenti neodpověděli
	1	3	2	1	0	1	2,43	3 respondenti neodpověděli
	2	2	2	1	0	2	2,28	8 respondentů neodpovědělo
PA	0	2	6	2	1	4	2,27	6 respondentů neodpovědělo
	0	1	2	1	0	7	3,00	odpověděli všichni
	1	2	1	1	1	3	2,73	8 respondentů neodpovědělo
PPP	5	9	3	2	0	0	2,10	2 respondenti neodpověděli
	1	4	2	0	1	3	2,50	odpověděli všichni
	3	1	5	2	1	1	1,91	4 respondenti neodpověděli
SVP	0	8	4	1	0	3	2,46	5 respondentů neodpovědělo
	0	1	0	0	1	7	2,00	3 respondenti neodpověděli
	0	4	1	1	0	4	2,50	7 respondentů neodpovědělo
SPC	1	5	5	4	0	1	2,80	5 respondentů neodpovědělo
	0	4	2	0	1	2	3,28	1 respondent neodpověděl
	1	1	2	1	0	5	2,60	7 respondentů neodpovědělo

Odpověď na tuto otázku je složitá. To byl pravděpodobně i důvod, proč se jí respondenti částečně vyhýbali. Poměrně velká část využila i možnosti „nespolupracujeme“, ač je nepravděpodobné, že by školy nebyly v kontaktu např. s PPP. Z tabulky vyplývá, že nejlépe je hodnocena spolupráce s OSPOD a PPP.

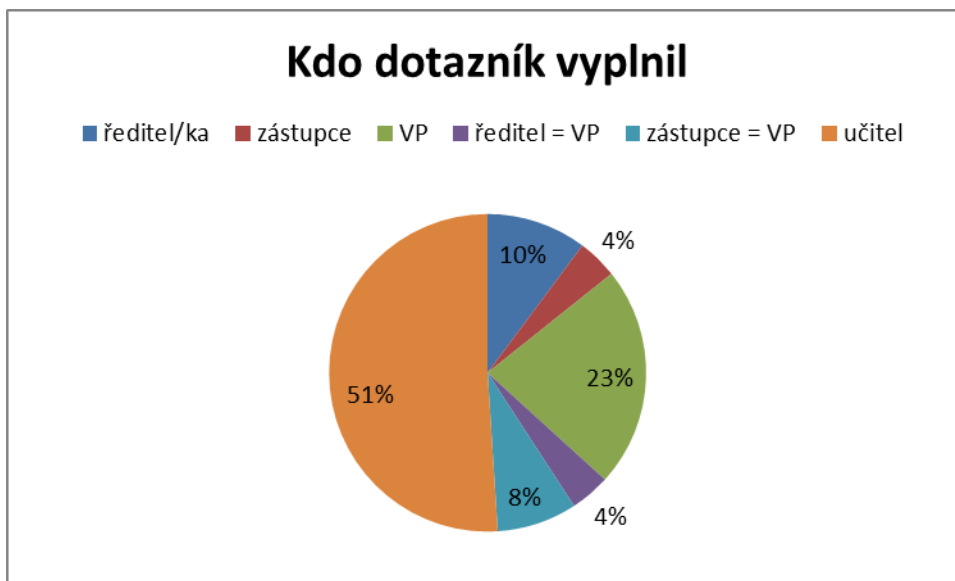
- **Kdo dotazník vyplnil**

V poslední uzavřené otázce dostáváme celkový přehled o respondentech. 20 učitelů je z kmenové školy, 1 ředitelka také, dále je z grafu patrné, že někteří výchovní poradci jsou zároveň řediteli nebo zástupci.

Tabulka č. 15 – Kdo dotazník vyplnil

ředitel/ka	5
zástupce	2
VP	11
ředitel = VP	2
zástupce = VP	4
učitel	25

Graf č. 15

- **„Jiné náměty a postřehy:“**

Na tuto otevřenou otázku odpověděla pouze má kolegyně.

„Dopad výchovných komisí a samotný postoj k nim se liší u jednotlivých žáků i rodičů (zde rozhoduje i dosavadní spolupráce rodina – škola). Komise mají každopádně smysl, ale aby si získaly patřičnou váhu a kýžený efekt, to je běh na dlouhou trať.“

6.4 Kazuistiky žáků

Jak již jsem uvedla v teoretické části, problémy s žáky pomocí výchovných komisí řešíme od školního roku 2009/10. Vzhledem k faktu, že tým pracuje po celou dobu takřka ve stejném složení, každý z nás má určité místo i roli již před svoláním výchovné komise. Nedílnou součástí jsou i třídní učitelé a vyučující, kterých se případně konkrétní problém přímo dotýká. Pro zdárné zvládnutí problémových situací u žáků pravidelně po proběhnutí výchovné komise dochází žák k výchovné poradkyni na týdenní až 14denní sebehodnocení.

Následující dvě kazuistiky jsou ukázkou dvou rozdílných závěrů opakovaných výchovných komisí u žáků. Ač ta druhá nedopadla pro žáka zdánlivě nejlépe, myslím, že v dané situaci to pro něho bylo jediné řešení, ke kterému přistoupila i rodina chlapce a pomohla si tak vyřešit i stoupající rodinnou krizi.

6.4.1 Kazuistika Jana

Jana se dostavila na výchovnou komisi se svou matkou v březnu letošního roku, kdy navštěvovala již 9. ročník. Důvodem byl velký počet zameškaných hodin, z nichž některé byly neomluvené.

Jana k nám přestoupila z jiné základní školy v sedmé třídě s průměrným až podprůměrným prospěchem. Pochází z rozvedené rodiny, v péči ji má matka, avšak Jana pravidelně se svou sestrou na víkendy navštěvuje otce, u něho občas přespávala i v týdnu. Velkým průšvihem, jak se později také ukázalo, byla naprostá nekomunikace rodičů dívek, neboť právě té začala Jana velmi brzy zneužívat. Do školy dojížděla z nedaleké vesnice.

Problémy začaly ve 2. pololetí 8. ročníku. Jana často chyběla, všechny absence měla řádně omluvené od matky, otce nebo údajné přítelkyně otce, což při ústním jednání matka vždy potvrdila. Otec školu nenavštěvoval. Za 2. pololetí měla 186 omluvených hodin, ze dvou předmětů byla nehodnocena a v přípravném týdnu ji tudíž čekalo komisionální přezkoušení z tělesné výchovy a dějepisu. Do 9. ročníku postoupila. Ihned na první třídní schůzce jsme matku upozornili, že je třeba dohlédnout na školní docházku Jany, vyjádřili jsme obavu, že Jana zneužívá volného pohybu mezi oběma rodiči a máme podezření ze záškoláctví. Matka se zpočátku cítila dotčená, přesto připustila špatnou komunikaci s bývalým manželem a

Výchovné komise na základních školách

možný fakt, že Jana lže oběma rodičům. Požádali jsme o kontakt na otce Jany, spojili se i s ním a důrazně ho žádali o dohlédnutí na plnění školní docházky jeho dcery.

Koncem prvního pololetí 9. ročníku se Jana nedostavila na odpolední vyučování, kontaktovali jsme matku, ta Janu našla, naložila do auta a dovezla zpět do školy. Tehdy proběhla první výchovná komise se závěrem jedné neomluvené hodiny, třídní důtkou a důrazným varováním před záškoláctvím. Matka i Jana byly upozorněny, že pokud se naše obavy z vyhýbání se školním povinnostem potvrdí, škola oznámí vše na OSPOD. Klid byl ještě začátkem února. Velký zvrat nastal v průběhu měsíce, kdy se Janě narodil sourozenec. Za 3. čtvrtletí k 16. 4. měla dívka 210 zameškaných hodin, z toho 182 omluvených převážně matkou, ostatní neomluvené. Matka i sama Jana dopisovaly, jak se později ukázalo, k razítkům od lékaře různá data absencí. Tak např. 1. 3. se Jana dostavila k lékařce pouze pro potvrzení přihlášky na SŠ, avšak u razítka měla dopsanou absenci do 18. 3. Řešení této situace bylo o to problematičtější, že Jana pobyla za 3. čtvrtletí ve škole pouze 4 dny, tudíž se velmi špatně dohledávaly i neomluvené hodiny. Stále více pobývala u otce, který odjížděl na služební cesty, a o Janu se starala jeho přítelkyně. Dalším problémem bylo 14 neklasifikací. Na základě zákona č. 359/1999 Sb. jsme neprodleně informovali OSPOD o zjištěných skutečnostech. Zároveň jsme pozvali zákonné zástupce a Janu na další výchovnou komisi. Dostavila se jen matka s Janou. Nejprve byla uražená, že jí nevěříme, zastávala se dcery a zdůrazňovala, že všechny omluvenky jsou oprávněné. Z průběhu jednání vyplývala fakta, která i matku usvědčovala ze lži. Matky se dotklo i předvolání na OSPOD, jehož termín byl v době konání výchovné komise již stanoven. Po více jak hodinovém jednání sama Jana přiznala, že vlastně chodila za školu. Matce dávala jen žákovské knížky k podpisu, tvrdila jí, že byla nemocná u otce opakovaně, ale otec jí zapomněl omluvenky napsat. Závěry z výchovné komise byly opět sepsány, poslány i na OSPOD paní kurátorce, která byla Janě přidělena. Pravidelně jsme sledovali její školní docházku, studijní výsledky. Omluvenky nosila na základě dohody na výchovné komisi jen od lékaře. Do konce školního roku, tj. 17. 4. – 30. 6. měla zameškané pouze 4 řádně lékařem omluvené hodiny, počet neklasifikací snížila na 2, opět z tělesné výchovy a dějepisu. Na konci školního roku jí byl udělen 3. stupeň z chování za neomluvené hodiny a záškoláctví.

Výchovné komise na základních školách

Po vykonání komisionálních zkoušek, koncem srpna, se přišla rozloučit. Děkovala, že jsme jí na „chození za školu“ přišli. Důvod byl prostý. Jde na „učňák“, zkoušet už to nebude, protože „by ji mohli vyhodit“! Navíc má stále ještě přidělenou kurátorku, která jí pomůže snad již jednou pro vždy nastavené mantinely dodržovat.

6.4.2 Kazuistika Karel

Karel, žák 7. ročníku, byl účastníkem výchovných komisí opakovaně, a jak již jsem naznačila v úvodu této kapitoly, nebyly pro něho právě ony konečným řešením. V současné době pobývá již 4. týden ve středisku výchovné péče.

Karel k nám nastoupil do 4. třídy na žádost rodičů pro opakované problémy s kázní na předcházející škole a doporučení SPC na změnu kolektivu vrstevníků se závěrem z vyšetření: „Poruchy chování se slabým výchovným vedením“. Přestože spolužáci byli velmi vstřícní přijmout Karla do kolektivu, od samého začátku na sebe velmi negativně upozorňoval. Rodiče byli opakovaně vyzýváni k návštěvě školy, otce jsme neviděli, matka se dostavila přibližně tak na třetí výzvu. Od 2. ročníku dohlíží na rodinu kurátorka, se kterou škola pracuje velmi úzce hned od samého začátku.

Chování a problémy se začaly stupňovat v 5. ročníku. V dubnu 2010 proběhla s Karlem první výchovná komise, kde se řešil prodej cigaret ve škole spolužákovi. Komise se zúčastnila matka Karla, ale i spolužák s matkou, který cigarety od Karla kupoval. Z celé komise byl vyhotoven zápis, mezi přijatými opatřeními byly i třídní důtky oběma chlapcům, neboť to nebyly jejich první průšvihy.

O dva dny později byl Karel účastníkem výchovné komise opět. Matku pozvání do školy v tak krátké době nejprve rozladilo, později připustila, že si neví s chlapcem rady. Důvodem tohoto setkání byla nepřipravenost na vyučování, neplnění domácích úkolů, nenošení pomůcek, vyrušování v hodinách a vulgární vyjadřování. Opět byl vyhotoven zápis z výchovné komise, kde mezi přijatými opatřeními byla matce doporučena spolupráce se školním psychologem, úzká spolupráce s třídní učitelkou a objednání na kontrolní vyšetření do SPC. Matce byly přesně doporučeny postupy domácí přípravy a kontroly konkrétními pokyny, např. „Ukaž mi“, ne „Máš...“

Situace se do konce školního roku zklidnila. S nástupem Karla na 2. stupeň však problémy pokračovaly, ba co víc, začaly se stupňovat. V polovině října 2010 byla matka opět pozvána

Výchovné komise na základních školách

na výchovnou komisi, v pořadí již třetí. V té době jsme začali intenzivně spolupracovat s kurátorkou Karla a písemně ji informovat o veškerých jednáních jak s matkou (otce jsme v té době stále ještě neznali), tak s Karlem samotným. Matka takřka přestala docházet na výchovné komise, na které jsme ji zvali, Karel se začal projevovat při řešení problémů agresivně a hystericky, začaly se množit absence omlouvané matkou, neplatil pracovní sešity, peníze, které mu na ně matka údajně dala, utrácel za energetické nápoje. Po domluvě s kurátorkou začali rodiče s Karlem dojíždět do SVP na konzultace, které však vzhledem k nedochvilnosti rodičů byly velmi nahodilé a nepravidelné.

V listopadu 2010 jsme zjistili, že se Karel sebepoškozuje. Často býval doma sám, rodiče pracovali na stejné směny, nedošlo ke změně ani po opakovaných výzvách a upozorněních na potřebu Karlova intenzivního dohledu. Opět jsme svolali výchovnou komisi. Zde vyšlo najevo, že Karel si rozbil doma skleničku a střepey z ní si rozřezal podélně obě ruce. Matce jsme doporučili psychiatrické vyšetření, kontaktovali pediatra, který o závažnosti celé situace vůbec nevěděl. Karel začal být psychiatricky léčen, léky jsme mu podávali ve škole, neboť rodina nebyla schopna zajistit pravidelné užívání. V této době dál úzce spolupracujeme s kurátorkou, zakládáme komunikační deníky, které však fungují velmi krátkodobě, Karel dojíždí pravidelněji do SVP a zdá se, že se podařilo situaci stabilizovat. Od dubna 2012 začíná celá rodina, včetně otce!, docházet ke školnímu psychologovi na pravidelná sezení. Odkrývají se nové, velmi závažné skutečnosti v životě rodiny. Karel se snaží své chování korigovat, není toho však schopen, mívá chvílky, kdy je i sám nad svou výbušností, hysterií a lhaním nešťastný a brečí. Opět se všichni scházíme (pátá výchovná komise). Tentokrát jsou účastníky schůzky rodiče, Karel, školní psycholog, výchovný poradce, třídní učitelka a kurátorka. Kurátorka všechny přítomné seznamuje s rozhodnutím umístit Karla do SVP na tříměsíční pobyt. Nikdo toto rozhodnutí neodsuzuje, na všech účastnících je vidět znatelná úleva.

Vzhledem k přetrvávající nedostatečné přípravě do školy ve druhém pololetí 6. ročníku propadá Karel z matematiky. Konzultace a doučování v době prázdnin odmítá, připravuje se sám, s otcem a se sousedem. Výsledkem je zvládnutí opravné zkoušky dobře.

Do 7. ročníku nastoupil Karel pouze na první den, po té ho rodiče odvázejí do SVP, kde je ještě stále umístěn. Jeden říjnový pátek byl na celý den ve své třídě, natrvalo se vrátí až za 3 týdny. Na terapie dojíždí i rodiče. I oni se musí naučit „starat se“ o svého jediného syna,

umět mu nastavit mantinely a dodržet je. Pozitivním posunem v celé této kauze je i fakt, že sama matka se občas ve škole zastaví. Přijde nám říct, jak se má její Karel, ale i jak se má její manžel. To je velký posun, neboť o manželovi nikdy před tím nemluvila. Snad i tento příběh bude mít šťastný konec pro celou rodinu.

6.4.3 Závěry kazuistik

Přestože druhá kazuistika potvrzuje, že ne vždy výchovné komise vyřeší problémy žáků, je i zde vidět přispění k zvládnutí složitých situací, ve kterých se často dítě ocitá. Někdy je to vlastní vinou, většinou se však v průběhu jednání ukáží skryté problémy, které nejsou zpočátku vidět, a jsou souhrnem několika negativních faktorů v rodině. Obě kazuistiky také ukazují, že mají-li se rodiče zúčastnit výchovných komisí, jdou na ně s nejistotou, s pocitem, že jsou ze strany školy z něčeho obviňováni, za něco „popotahováni“. Výjimečně se stává, že s tímto pocitem i odcházejí. Pravděpodobnějším závěrem je domluva se školou na určitých pravidlech, někdy se stává, že následně se obracejí rodiče na školu již i sami, pokud se problémy nedaří řešit.

6.5 Odpovědi na stanovené otázky

VO 1: Na základě dotazníkového šetření je zřejmé, že většina respondentů se domnívá, že výchovné komise mají smysl. Někteří z nich nejsou zcela přesvědčeni o efektivitě z hlediska dlouhodobé nápravy žáků. Problémem jsou i dohodnuté závěry na výchovných komisích, které dotázaní vnímají jako sliby bez skutečného naplnění.

VO 2: Účastníky výchovných komisí, jak potvrdilo dotazníkové šetření, jsou téměř vždy ředitelé škol, výchovní poradci, třídní učitelé nebo učitelé, kterých se problém s žákem týkal. Pokud jsou na škole metodici prevence, speciální pedagogové a školní psychologové, podle závažnosti bývají přizváni k řešení problému i oni. Nejednotný názor je na účast pracovníků OSPOD, PPP a SPC, jež vidí většina jako smysluplnou, nelze však opomenout i názory těch, kteří se zmiňují o faktu, že větší váhu mají jednání odděleně (výchovná komise, následně mimoškolní instituce).

VO 3: Z dotazníkového šetření dále vyplynulo, že nejčastějším důvodem ke svolání výchovné komise jsou problémy s chováním jednotlivců. Lze sem zahrnout nekázeň,

Výchovné komise na základních školách

vulgarity, drzé chování, nevhodné chování k vyučujícím i spolužákům, ničení školního majetku.

Tato výzkumná otázka nabízí rozčlenění na další podotázky, které jsem do dotazníkového šetření již nezahrnula a na vhodnost zařazení přišla až při zpracování odpovědí. Např. rvačky, krádeže, pomluvy, kouření, alkohol apod.

VO 4: Zajímavé byly odpovědi na spolupráci s mimoškolními institucemi. Poměrně velká část respondentů se odpovědi vyhnula nebo odpovědí bylo „nespolupracujeme“, což v případě PPP či SPC je málo pravděpodobné. Nejlépe je hodnocena spolupráce s PPP, nejhůře pak s klinickými psychology, s těmi však také spolupracují školy nejméně. Pravdou je, že se někdy bez spolupráce s pediatry, kurátory, psychology i speciálními pedagogy školy neobejdou, ale je tomu i naopak. K co nejobjektivnějšímu vyšetření potřebuje odborník i vyjádření školy, proto vidím vzájemnou spolupráci jako velmi důležitou.

VO 5: Odpovědi respondentů na tuto otázku jsou shodné s praktikovanými postupy školy, na které v současné době působím. Problémy s žáky se snaží převážně nejdříve řešit třídní učitel společně se zákonnými zástupci žáka, ve většině případů následuje pohovor s výchovným poradcem, případně ředitelem či zástupcem školy, a teprve pokud není vidět posun k lepšímu, je svolána výchovná komise. Ta je tedy až tím nejzazším způsobem řešení problému.

VO 6: Velmi mne zajímal pohled rodičů na výchovné komise, a to těch zúčastněných i rodičů ostatních žáků. Ukázalo se, že většina rodičů se o výchovné komise nezajímá, pokud nejsou jejími účastníky. Pořádání výchovných komisí nemá negativní vliv na pověst školy, většina respondentů si myslí, že rodiče uvítají, když se problémy řeší.

VO 7: K odpovědi na tuto otázku přispěly kazuistiky žáků. Vyplývá z nich, že závěry z výchovných komisí, ač jsou někdy svolávány i opakovaně, nejsou vždy naplněny, a proto řešení problémů je třeba předat dalším institucím. Výchovné komise tedy nejsou konečným řešením pro všechny žáky a jejich rodiče.

7. Závěr

Cílem mé práce bylo představit jeden ze způsobů řešení závažnějších problémů žáků základní školy, a to výchovné komise. Abychom nesvolávali tyto komise při každém náznaku nestandardního chování, snažila jsem se v první části práce připomenout přirozený psychický vývoj u žáků školního věku s jeho odchylkami, upozornit na věkové zvláštnosti související s jednotlivými obdobími vývoje. V další části práce poukazuji na problémové chování žáků, poruchy chování u dětí, psychické a psychiatrické problémy, které může provázet i sebepoškozování, a negativní projevy, jako je užívání návykových látek, agrese, šikana apod. Poukazuji i na problémy rodiny, která ne vždy plní výchovnou roli, zmiňuji se i o potřebě výchovné komise jako „pomocné ruky“. Snažím se nastínit i otevřené problémy rodin.

Vytvořila jsem dotazník, který mi pomohl zmapovat, jak nahlíží na výchovné komise pedagogové z kmenové školy, ze škol v našem okrese a kolegové ze studia výchovného poradenství i metodiků prevence.

Pomocí dotazníků byl zjištěn nejen pohled na výchovné komise očima pedagogů, ale i zamyšlení dotazovaných, jak vnímají postoj zákonných zástupců, žáků – účastníků výchovných komisí, i jejich spolužáků. Pokusila jsem se nastínit i názory na spolupráci s ostatními mimoškolními subjekty. Tyto názory nebyly vždy pozitivní.

Dotazníky jsem zpracovávala z důvodu objektivnosti buď z pohledu skupin respondentů, nebo podle názorů jednotlivců. V některých bodech jsem v tabulce uvedla vyhodnocení rozdělené a graf souhrnný, to aby bylo co nejlépe vidět odpovědi skupin i jednotlivců.

Kazuistiky žáků – účastníků výchovné komise, ukazují, že přestože ne vždy se pomocí výchovné komise daří problémy vyřešit, má určitě smysl a je účinným prostředkem nejen při kázeňských problémech jednotlivců, ale i k navrácení prestiže základních škol. Myslím tím nejen respekt u rodičů, ale i u mimoškolních institucí, které pokud vidí, že se škola stará i o problémové jedince a nezavírá před nimi oči, pružněji a otevřeněji spolupracují.

O smyslu komisí mě přesvědčila i většina odpovědí v dotazníku a dobré zkušenosti z kmenové školy.

Výchovné komise na základních školách

Pokud i nadále nebudou mít rodiče z důvodu pracovního vytížení, velkých osobních problémů, tíživé finanční situace a špatného stylu výchovy (např. styl „můžeš dělat úplně všechno“) na své děti více času, bude i nadále na školách, aby převzaly prvotní výchovnou úlohu za ně. I zde budou hrát výchovné komise nadále svou nevyhnutelnou roli, neboť děti hranice potřebují, samy je chtějí a svým nestandardním chováním si o ně vlastně říkají.

Závěrem bych připomněla ještě jeden citát z knihy Z. Matějčka: „Děti nepotřebují, aby je neustále někdo hladil nebo držel za ruku a o něčem přesvědčoval. Co potřebují především, je jistota, že tu mají někoho svého, kdo patří k nim, na koho je spolehnutí, kdo jim vždycky přijde na pomoc a kdo s nimi sdílí jejich smutky, bolesti, zábavu, legraci a radost ze života.“ (MATĚJČEK, 2004. str. 123)

Nepodařilo se mi k tomuto tématu sehnat konkrétní literaturu, z časových důvodů jsem se nemohla věnovat práci podrobněji. Může to být však výzvou pro ostatní kolegy, kteří by pro nás - pedagogy z praxe měli další podnětné nápady a zkušenosti z vlastních výchovných komisí, případně jiného způsobu řešení vzrůstajících problémů na základních školách.

8. Použitá literatura:

- 1) BENDL, Stanislav. *Školní kázeň v teorii a praxi: učebnice pro studenty učitelství*. 1. vyd. Praha: Triton, 2011, 202 s.
- 2) MICHALOVÁ, Zdeňka. *Sonda do problematiky specifických poruch chování*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2007, 207 s.
- 3) MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství 1997.
- 4) MATĚJČEK, Zdeněk. *Psychologické eseje: (z konce kariéry)*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2004, s. 121
- 5) MIOVSKÝ, M. et al.... *Primární prevence rizikového chování ve školství*. Praha: Togga/SCAN, 2010.
- 6) SEVERE, Sal. *Co dělat, aby se vaše děti správně chovaly*. Praha: Portál, 2000.
- 7) TRAIN, Alan. *Nejčastější poruchy chování u dětí*. Praha: Portál, 2001.
- 8) TRAIN, Alan. *Specifické poruchy chování a pozornosti: jak jednat s velmi neklidnými dětmi*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1997, 164 s. Speciální pedagogika (Portál).
- 9) VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie. Dětství, dospělost, stáří*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000, 522 s.
- 10) Základní škola Mladá Boleslav, Dukelská ulice 1112. Školní řád. [online]. [cit. 28. 10. 2012]. Dostupné z <http://www.5zsmb.cz/dokumenty/skolni_rad.pdf>

9. Přílohy

9.1 Dotazník

Vážení, obracím se na vás s prosbou o vyplnění krátkého dotazníku, který je součástí mé závěrečné práce studia „Výchovného poradenství“.

Cílem je zmapování situace na školách týkající se výchovných komisí, která jsou vzhledem k vzrůstajícím počtům problémových žáků stále větší nutností. Vyplněné dotazníky budou použity pouze anonymně, jedná se o obecná zjištění jak v okrese, tak od mých kolegyň – studentek VP a MP i pedagogů z kmenové školy.

Děkuji vám za čas strávený nad dotazníkem a jeho zaslání na email novakovaleona@seznam.cz nebo novakova@5zsmb.cz

Zdraví Leona Nováková

Dotazník pro základní školy

Výchovné komise na škole

1. Jaký jste typ základní školy, kde se nacházíte?
  - a) malotřídní
  - b) 1. stupeň
  - c) 1. i 2. stupeň
2. Kolik má vaše škola žáků?
  - a) do 100
  - b) 101 – 300
  - c) 301 – 500
  - d) 501 – více
3. Jak se podle Vás změnilo chování žáků na ZŠ?
  - a) je stejné jako před několika lety
  - b) je lepší
  - c) je horší
  - d) nevím
4. Kdo z níže uvedených pracovníků na škole působí a je účastníkem výchovné komise?
  - a) výchovný poradce
  - b) školní psycholog

Výchovné komise na základních školách

- c) metodik prevence
- d) speciální pedagog
- e) z výše uvedených pracovníků nikdo

5. Kdo z níže uvedených dalších osob by měl být účastníkem na výchovných komisích?

a) ředitel	vždy	podle potřeby	nepatří na školní jednání	nedokážu posoudit
b) zástupce	vždy	podle potřeby	nepatří na školní jednání	nedokážu posoudit
c) TU	vždy	podle potřeby	nepatří na školní jednání	nedokážu posoudit
d) jiný učitel	vždy	podle potřeby	nepatří na školní jednání	nedokážu posoudit
e) OSPOD	vždy	podle potřeby	nepatří na školní jednání	nedokážu posoudit
f) PPP	vždy	podle potřeby	nepatří na školní jednání	nedokážu posoudit
g) SPC	vždy	podle potřeby	nepatří na školní jednání	nedokážu posoudit

6. Kdo řeší výchovné, výukové, př. jiné problémy žáků na vaší škole?

- a) vždy jen třídní učitel/ka
- b) třídní učitel/ka s rodiči žáka
- c) ředitel/ka
- d) výchovný poradce
- e) výchovná komise
- f) jiný pracovník, uveďte kdo.....

Pokud máte na škole sestavenou výchovnou komisi, pokračujte, prosím, ve vyplňování dotazníku. V opačném případě přejděte na otázku č. 14. Děkuji.

7. Jaké nejčastější problémy řeší výchovná komise?

- a) nekázeň jednotlivců
- b) poruchy učení, poruchy chování, ADHD, ADD
- c) šikanu
- d) stížnosti rodičů
- e) vztahy žák – žák
- f) vztahy učitel – žák
- g) jiné.....

8. Co si myslíte o smyslu výchovné komise?

- a) téměř ji nepotřebujeme, problémy s žáky nemáme
- b) je ztrátou času, nepřináší zlepšení
- c) je přínosem v řešení problémů na škole
- d) nevím, nedokážu posoudit
- e) jiný .....

9. Jak se staví k výchovné komisi rodiče, pokud jsou pozváni?

- a) vnímají ji jako pomocnou ruku

Výchovné komise na základních školách

- b) nedostaví se
- c) neuznávají ji
- d) dostaví se, avšak dané závěry nedodrží
- e) nevím, nedokážu posoudit
- f) jinak.....

10. Jak vnímají výchovné komise ostatní rodiče?

- a) škola má problémy, tam mé dítě chodit nebude
- b) škola problémy řeší, tam bude/je bezpečně pro mé dítě
- c) o komisi nevědí, pokud se jich a jejich dětí netýkají
- d) nevím, nedokážu posoudit
- e) jinak.....

11. Jak se staví k výchovné komisi žáci, kterých se problémy týkají?

- a) nic si z toho nedělají, je jim to jedno
- b) stydí se, uvědomí si problém a ponaučí se z něho
- c) slibují nápravu, zůstává však jen u slibů
- d) nevím, nedokážu posoudit
- e) jinak.....

12. Jaké jsou závěry z výchovných komisí?

- a) problém je vyřešen vždy
- b) problém je vyřešen u některých
- c) problém se nevyřeší téměř nikdy
- d) problém se vyřeší většinou pouze dočasně
- e) nevím, nedokážu posoudit
- f) jinak.....

13. Jak se staví k výchovné komisi spolužáci?

- a) kvitují, že se problémy řeší
- b) žák z výchovné komise je pro ně hrdinou
- c) o komisích nevědí
- d) nevím, nedokážu posoudit
- e) jinak.....

14. V krajních případech je nutné na školách spolupracovat s jinými institucemi. Jak vidíte spolupráci s následujícími, zaškrtněte známku od 1 do 5 (1 výborně, 5 nedostatečně)

a) OSPOD	1	2	3	4	5	nespolupracujeme
b) kliničtí psychologové	1	2	3	4	5	nespolupracujeme
c) pediatři	1	2	3	4	5	nespolupracujeme

Výchovné komise na základních školách

d) psychiatrické ambulance	1	2	3	4	5	nespolupracujeme
e) PPP	1	2	3	4	5	nespolupracujeme
f) SVP (stř. vých. péče)	1	2	3	4	5	nespolupracujeme
g) SPC (sp. ped. centrum)	1	2	3	4	5	nespolupracujeme

15. Kdo dotazník vyplnil?

- a) ředitel/ka školy
- b) zástupce řed.
- c) výchovný poradce (VP)
- d) ředitel = VP
- e) zástupce = VP
- f) jiný pracovník školy, jaký.....

16. Jiné náměty a postřehy:

Děkuji za Váš čas strávený vyplněním dotazníku.

Leona Nováková, studium VP

9.2 Ukázka „Komunikačního deníku“ jako jednoho hodnotícího a sebehodnotícího prostředku po výchovné komisi

- je třeba věřit slova, která ti dost vypráví!
- poměr, šifra a tabu vědomí čarů!
- poměr, třeba brázd!
- Veliká pochvala!
- předevš

Komunikační deník

Podruce - žák

Učitel - vy (učitel) / In? (učitel) / (učitel)

	Práce v hodinách	Charakteristika hodinách	Charakteristika přestávkách	Charakteristika společném		Práce v hodinách	Charakteristika hodinách	Charakteristika přestávkách	Charakteristika společném
Pondělí	<i>práce malý problém</i>	<i>práce</i>	<i>dobrá, doporu dobrá práce</i>	<i>bez problémů smáti se</i>	Pondělí				
Úterý	<i>práce</i>	<i>práce</i>	<i>práce</i>	<i>práce</i>	Úterý				
Středa	<i>práce problém práce</i>	<i>práce práce</i>	<i>dobrá charakter dobrá práce</i>	<i>dobrá charakter dobrá práce</i>	Středa				
Čtvrtek	<i>práce problém práce</i>	<i>dobrá charakter dobrá práce</i>	<i>práce!! práce</i>	<i>dobrá charakter dobrá práce</i>	Čtvrtek				
Pátek	<i>práce problém práce</i>	<i>dobrá charakter dobrá práce</i>	<i>práce</i>	<i>dobrá charakter dobrá práce</i>	Pátek				

- všechno práce, všechno se děje a pokračuje
- bez problémů, práce
- práce, práce, práce
- práce, práce, práce
- práce, práce, práce